

LETO II.

ZVEZEK V.

LJUBLJANSKI

Z V O N.

IZDAJATELJI:

J. KERSNIK, F. LEVEC, J. STRITAR, Dr. I. TAVČAR.

ODGOVORNI UREDNIK:

FR. LEVEC.

V LJUBLJANI.

TISKA „NARODNA TISKARNA“.

1882.

Vsebina 5. zvezka :

	Str.
1. Fr. Zbašnik : Trioleti	257
2. —b— : Zapuščen. Pesen	258
3. Dr. Fr. Detela : Malo življenje. Povest. (Dalje)	259
4. Dr. H. Dolenc : Izza mladih let. III.	270
5. Dr. Fr. Simonič : Najdražja kupica vode na svetu	273
6. Dr. I. Tavčar : Med gorami. III.	276
7. Simon Rutar : Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja. (Dalje)	284
8. S. Bric : Brez hiše. Pesen	290
9. Gorázd : Večna luč. Pesen.	291
10. Janko Kersnik : Luterski ljudje. Povest IV.	291
11. J. Jesenko : Zemeljski potresi. XXVI.	297
12. J. Trdina : Bajke in povesti o Gorjancih. (Dalje)	302
13. I. Šubic : Dva kranjska prirodopisca	305
14. A. Bezenšek : Šolstvo in prosvetni zavodi v kneževini Bolgarski (Dalje)	309
15. Fr. Leviec : Zlata knjiga I.	312
16. Slovenski glasnik	315

Prošnja.

Vse gg. naročnike, ki ponavljajo svojo naročnino, ali reklamujejo svoj list, nujno prosimo, da bi svojim naročilom vselej dostavljali tudi številko svoje adrese.
Upravništvo.

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj: Janko Kersnik, Fr. Levce, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

Leto II.

V Ljubljani, 1. maja 1882.

Štev. 5.

Trioleti.

I.

Kaj morem revež jaz za tó,
 Če tebe ljubim, lepa deva!
 Mojè srcè takó zahteva,
 Kaj morem revež jaz za tó!
 Ko tvóje me okó obseva,
 Takó miló, tako ljubó —
 Kaj morem revež jaz za tó,
 Če tebe ljubim, lepa deva!

Če tudi stokrat mi veliš,
 Da tebe jaz ne smem ljubiti,
 Tegà ne morem ti spolniti,
 Če tudi stokrat mi veliš!
 O, saj bi htél ti vse storiti,
 Le tega ne, kar zdaj želiš,
 Če tudi stokrat mi veliš,
 Da tebe jaz ne smem ljubiti!

II.

Po svetu tvoje bo imé slovelo,
 Ko jaz bom davno v tihi jami spal;
 Ko mojega nihčè ne bo poznal,
 Po svetu tvoje bo ime slovelo!
 Glej, s slavo Julije ga bom obdal,
 V otožni pesni sladko bo donelo —
 Po svetu tvoje bo imé slovelo,
 Ko jaz bom davno v tihi jami spal!

Ko bom pozabljen jaz in moje rane,
 Bo nepozabljen živel tvoj spomin;
 Glasil se v sredi poznih bo rodbin,
 Ko bom pozabljen jaz in moje rane! —
 Pel pesni sem iz srca bolečin,
 V plačilo sladka nada mi ostane:
 Ko bom pozabljen jaz in moje rane,
 Bo nepozabljen živel tvoj spomin!

III.

Kakó pa češ, da srečen boš,
 Ko žélj srcá ne znaš krotiti,
 Ne znaš se zoper strast boriti,
 Kakó pa češ, da srečen boš?
 Na svetu moraš boje biti,
 In v boji-bodi hraber mož! —
 Kakó pa češ, da srečen boš,
 Ko žélj srcá ne znaš krotiti!

Po nedosežnem zrè srcè!
 In to je vir nam vse nesreče,
 Da bolj in bolj nam hrepeneče
 Po nedosežnem zrè srcè!
 Če srečo imaš, češ še večè,
 Takó množi se ti gorjè . . .
 Po nedosežnem zrè srcè,
 In to je vir nam vse nesreče!

IV.

Odkár je drug čez té dobil pravico,
 Umira tvoje lice in bledí;
 Tvoje okó, plamteče prej, temní,
 Odkár je drug čez té dobil pravico!
 Ko roža, ki jo slana zamorí,
 Takó povešaš ti sedaj glavico —
 Odkár je drug čez té dobil pravico,
 Umira tvoje lice in bledí!

Ko strastno in goreče te objema,
 Drugé so tvoje misli in željè;
 In večkrat sólze ti obraz rosè,
 Ko strastno in goreče te objema! —
 Mrtvó je, mrzlo zanj tvoje srcè,
 Zastonj ljubezni ogenj v tebi vnéma —
 Ko strastno in goreče te objema,
 Drugé so tvoje misli in željè!

V.

Oditi nisem mogel brez slovésa,
Mogočno sém me gnalo je srcé!
Še enkrat, draga, moram zreti v té,
Oditi nisem mogel brez slovésa!
O té naj te ne žalijo solzé,
Ki siloma kipé mi iz očesa —
Oditi nisem mogel brez slovesa,
Mogočno sém me gnalo je srcé!

V slovó le rôko mi podaj še belo,
Potem ostáni zdrava vekomàj!
Pozábi, kar biló je nekediáj —
V slovó le rôko mi podaj še bélo!
Da te ne motim, ta zapuščam kràj,
Na tujem moje bo srcé trohnelo . . .
V slovó le rôko mi podaj še belo,
Po tem ostani zdrava vekomàj! —

VI.

Kedor za strune prav ne zná prijéti,
Ta naj pri miru rajši jih pustí!
Le neprijetne glase nam budí,
Kedor za strune prav ne zná prijéti!
Naj pomnili to pesniki bi vsí,
Ki nam ponašajo se s trioleti:
Kedor za strune prav ne zná prijéti,
Ta naj pri miru rajši jih pustí! —

Ko vbranih strun sladkodoneči glasi,
Takó doní naj vselej triolet;
Zdaj burno in glasno, zdaj mirno spet,
Ko vbranih strun sladkodoneči glasi!
Veselje, rádost nosi naj med svet,
A žalost, tiho hrepenenje časi —
Ko vbranih strun sladkodoneči glasi,
Takó doní naj vselej triolet!

Fr. Zbašnik.

Zapuščén.

Pogrebcev trop pred máno gré
Čez rožnato raván —
Pokopat nêsejo možjé
Očeta v grob hladán.

Za rakvo pa tako bridkó
Sirote jokajo
In srca jim, težkà takó
Od toge pókajo.

Oj srečni mož, ki ti čez grob
Spomin krasán cveté
In ves ta trop, pogrebcev trop
V bolesti silni mré.

Po meni pa solzá ne bo,
Ne bo spomina mi,
In spal bom sam, oj spal težkó
Pod razvalinami!

In grob moj bode zapuščen
Ko sem v življenji jaz
In močil bo ga dež studén
In razdejal ga čas!

—b—

Malo življenje.

Povest.

Spisal dr. Fr. Detela.

XI.

Zopet je preteklo nekoliko časa, da Jurija niso iskali, in prosteje je dihal upaje, da je vsaj za zdaj konec; pozneje se bode pa že kako napravilo. Obiskoval je zopet redno svojo rodovino in pomagal pri domačem delu tako, da se ljudem ni preveč kazal, ali pa je živel v svojem starem stanovanji pri Premci. Z Mihom sta pa ukrepala tako, da odrineta takoj vzpomladi na Hrvatsko ali na Ogersko. Potni list bi se že dobil na kako ime, dela se pa nahaja doli dosti in denarja dosti.

„Vi še ne veste, kaj se pravi živeti,“ reče nekega popoldne Miha oblastno očetu in Juriju. „Če se najeste soka pa zabeljene kaše, pa že mislite, da se vam dobro godi; kaj ne? Doli pa na Hrvatskem, najslabše, kar smo jedli, bili so žganci. In kaki žganci! Kar plavali so v masti. A tam jih malo drugače delajo, kakor pri nas. Tukaj jih kuhate kakor krompir in na skledo za osem mlatičev prideta dva ocvirka: tam pa kar kotel na ogenj, noter pa masla cel lonec, v maslo pa žgancev namečejo. Kadar so ocvrti, pa na mizo, gledajo pa tako lepo iz maščobe kakor žabe iz mlake.“

„Kakor žabe, praviš?“ čudi se Premec.

„Naj me vzame, kdor hoče,“ zatrjuje Miha, „če jih nismo ravno tako iz sklede lovili kakor žabe. Pa to je samo jed; a denarja, Jurij, tega smo pa imeli! Da se ne bom nič legal, do krajcarja ne vem povedati, razumeš, ampak v okroglem številu: kakor rezanice ga je bilo.“

„Koliko si pa prinesel domov?“ vpraša oča.

„Kako ste čudni!“ pravi Miha. „Kaj bom nosil?“

„Nič se ne boj, Miha,“ pravi Premec, „pa povej, koliko je bilo, da bo Jurij tudi slišal.“

„E, kaj bi to govorili,“ brani se Miha. „Doli sem imel denarja, oča, doli!“

„Veš, Jurij, ko je prišel domov, stresel sem vse iz njega in koliko je bilo, ugani!“

„Kaj bi ugibal!“ ugovarja Miha.

„Jurij, ugani!“ zapove Premec ne meneč se za sinov ugovor.

„Ne vem, koliko bi rekel,“ pravi Jurij. „Recimo, deset goldinarjev.“

„Ha, ha!“ smeje se starec. „Ali si znorel? Naš Miha pa deset goldinarjev! Kako moreš kaj takega vkup spraviti!“

„Morebiti dva goldinarja,“ ugiblje Jurij.

„Ne ugameš,“ pravi Premec, „že vidim. Jaz ne bom nič okroglega števila povedal, kar naravnost pa natanko. Petnajst krajcarjev je bilo vsega skupaj, pa nič več in nič menj. Ali ni res, Miha?“

„Naj bo, kolikor hoče,“ izgovarja se Miha, kateremu se je to preiskovanje malo sitno zdelo, „doli smo pa le rožljali ob nedeljah. Samega srebra sem imel, da so se mi žepi trgali.“

„To je pa res,“ opomni oča. „Ves raztrgan je prišel domov.“

„Za božji čas!“ vzklikne na jedenkrat Miha in skoči po konci. „Jurij, beži!“ Komaj je izgovoril Miha te besede, že je nekdo trdo trkal na vrata, katera je previdni Premec zaklepal, kadar je imel Jurija pod streho. Žandarji so prišli.

„Kaj pa je?“ povprašuje starec.

„Zopet so tu,“ odvrne Miha, ki je bil skozi okno žandarje zagledal. Zunaj pa je že razbijal Križan po zaklenjenih vratih in kričal, naj se mu odpre.

„Tako, takoj, možje pravice!“ vpije Premec in leze počasi izza mize. A vrata, snéta iz stežajev, padejo predenj in Križan prilomasti v sobo. Po bliskovo mu šinejo oči po vseh kotih, toda Jurija ni. Ravno je bil Miha nazaj zavalil pečnico, ki je odprla pot prijatelju.

„He, tukaj je!“ zakriči žandar, ki je stražil zunaj hiše, in kliče Križana. Jurij je bil izlezel iz peči in skušal uiti v gozd, a ko zagleda izhod po straži zastavljen, plane nazaj in izgine pod streho, kamor je peljala prislonska lestva. Ko pritečeta žandarja zraven, ležala je lestva že na tleh in težka skrinja je zapirala vsaj za nekaj časa vhod pod streho. Žandarja se posvetujeta, kaj je storiti.

„Počakajva, da sam doli pride,“ meni jeden.

„Lehko dolgo čakava,“ godrnja drugi in ogleduje, kod bi se najlaže prišlo ubežniku do živega. Da podstrešje na drugem konci ni z deskami obito, ampak da je hiša do vrha opažena, vedel je Križan, a še jedenkrat gre pregledat vse zidanje, ki ga prepriča, da more Jurij iz hiše le skozi streho ali pa po istej poti nazaj, koder je bil ušel.

„Da se mi nobeden ne gane iz sobe!“ zapreti Premcu in Mihi; potem odkáže tovarišu mesto, kje ima stražiti, vzame lestvo in jo prisloni na spodnji strani hiše k strehi. Urno zleze žandar na streho in jo začne odkrivati, da bi „jazbeca izkopal“. Opeka za opeko leti na tla in nič ne pomaga kletev Premčeva, ki je bil iz sobe priteknel jeziti se, da mu bodo vso streho raztrgali.

Jurij pa je pod streho premišljeval, kako bi se rešil. Od začetka je mislil, da ga hočeta žandarja z gladom prisiliti, da se uda in sklenil je mirno čakati do noči, a Križanova namera izpremeni hitro njegov sklep.

Da je Premčeva hiša malo razmršena in razpraskana, temu se še nikdo ni čudil in tudi Križanu se je jako naravno zdelo in zaradi tega ni zapazil, da se nekam prepravilno pod vrhom dve vzporedni poki z drugima dvema križata. Ali je kak potres ali kaka druga zemeljska sila hišo tako poškodovala, tega ne vemo, a verjetno bi bilo, kajti razpočen je zid po teh črtah skozi in skozi in kadar bi bilo Premcu prišlo na misel vetriti svoje podstrešje, brez truda bil bi si lahko lino odprl. Ta hišina slabost pa je bila Juriju tudi znana, in ko je začul, da se lestva pristavlja, zavihti se na strešni tram, priveže zanj staro vrv in odvali kamen iz zida. Toliko je bil pomolil Križan glavo pod streho, da je videl, kako leze oni skozi odprtino iz svoje ječe. Urno skoči z lestve doli in zakriči tovarišu; a v naglici se človek ob vsako reč zadene in stari Premec je povsod na poti, tako da se je bil Jurij že skrtil med drevjem, ko je počila puška. Kaj pomaga zdaj Križanova jeza!

„Zakaj puščate tega sumnjivega človeka iz sobe!“ vpije nad tovarišem, ki se izgovarja, da mu je Premec pot zastavil.

„Ha, stari grešnik!“ obrne se na Premca. „Prazen ne pojdem danes od Vaše hiše. Pripravita se na pot, z nama!“

„Zakaj pa, primojdunaj!“ huduje se stari. „To bi rad vedel. Onega pojta lovit, ki je ušel, onega!“

„Kaj pa naša kravica?“ opomni mirho Miha, vesel, da se je Jurij rešil.

„Izročita jo, komur hočeta!“ odvrne Križan in kmalu ja odženo žandarji. Kdor jih je srečal, radoveden se je ozrl za njimi. „Zopet sta se kje tepla,“ dejal je marsikdo. „Da se starcu le ljubi pretepravati se s fantini!“ Ko so pa zvedeli, zakaj ju kazen čaka, milovali so ja, češ, dobrega srca sta pa le.

XII.

Izmed gorá, ki obdajajo Dolino, najvišja je gora sv. Florijana. Proti Dolini je lepo obrastena; vznožje jej krije borovec, više gori raste smreka in sem ter tja tudi macesen; vmes pa se nahajajo veliki kosi košatih kostanjev. Na drugo stran pa je hribovje pusto in skalnato in globoko pod njim teče zelena Sava. V nedeljo po binkoštih bere se maša pri sv. Florijanu, ki je najbolj oddaljena podružnica Dolinske fare in takrat pride pač tudi Dolinska mladina gori, da si ogleda cerkvico, katero je stari mežnar Ožbè, jedini sosed sv. Florijana, tako lepo opral in osnažil in po kateri tako ponosno sveče prižiga. Če pride količkaj takih romarjev, ne laže se Ožbè trdeč, da je bila cerkev natlačeno polna in da je pol ljudij še zunaj stalo. In kako oblastno razkazuje po svetem opravilu cerkev duhovnemu gospodu ali kakemu drugemu veljaku in ne pozabi povedati, kako čudo se je bilo ondu dogodilo pred nekaj leti. „Krovca smo imeli,“ pravi, „tistega Tineta, ki po strani hodi. Ko je bil cerkev pokril, pa pravim, naj še zvonik malo pomaši, ki je tudi potreben. Pa grem v hišo po vrvi, da bi ga privezal; toda Tine je že tak, srčan, da malo takih in v glavi se mu nikdar ne zvrtil. O, pravi, oča! saj ni treba vrvi; tako pripravnega zvonika še nisem naletel; ves je pri tleh. Lop! prileti doli iz gornjih lin. Ali si videl, pri tleh? bilo mi je na jeziku; a premagal sem se in zaklical: sv. Florijan, pomagaj! in Tine je zopet vstal. Malo bolj je še po strani hodil, a kmalu je bil dober.“ Tako pripoveduje Ožbè in potrkava na mala dva zvana, oh! tako genljivo, da njemu samemu solze stopajo v oči. In kaj se je zvonoma pripetilo! Na goro sta prišla, tako pravijo ljudje, dva tujca, malovredna človeka; in kje se takih ne dobó? Ogledala sta si cerkev in odšla. Ko pa je Ožbè o poldne hotel zvoniti, zvonov ni bilo nikjer. Hajdi! za potepuhoma; pri Litiji so ja dobili in zvonova pri njih. V taki družbi izgubila sta zvonova se ve da vse blagoslove. V koših sta ja nesla Ožbè in njegova žena Meta v Ljubljano zopet blagoslovit.

Sama zase ne stoji gora sv. Florijana, ampak po obeh plateh se vrste drugi hribi, komaj manjši od nje; in če zaviješ od cerkve proti vzhodu, pelje te steza malo navzdol, potem pa po ravnem skozi prijeten gozdič, katerega pretrgajo čez pol ure hoda njive in pašniki po širnem gorskem vrhu. Tu stoji na lepi trati prijazna hiša Pečarjeva. Skrilnata streha se vidi po zimi iz Doline, po leti pa je skrita za drevjem, ki je nasajeno po vrtu. Hišica ni visoka, a široka je in dolga. Vrata ima od Doline obrnena in pred njimi stoje štiri visoke smreke. Kraj se imenuje Strma peč, kajti kacic sto korakov o' l hiše je svet pretrgan proti savski strani in globoko doli zija velik prepad, čegar rob je na vrhu obdan s kameneno ograjo, pravim ciklopičnim zidom, brez malte sestavljenim. Kraj prepada so v skalo vsekane priproste stopnjice, po katerih hodijo ljudje po dnevi, kadar ne polzi, in če ne utegnejo daljšega in varnejšega pota ubrati. Posebno varno ni hoditi med skalovjem, kajti prigodi se večkrat, da se kaka skala odtrga in zvali v prepad in pred nekaj leti je bilo ubilo ondu — lesen križ sredi pota spričuje — malo deklico pastarico, ki je pred dežjem iskala zavetja pod skalo. Če pa se skala nad tabo sproži in jo slišiš bobneti po pečevji, Bog ne zadeni, da bi nazaj skočil ali pa stekel naprej, obstani ali pa korakaj mirno svoj pot, tako pravijo ljudje, ki morajo to vedeti. Kdor se pa ne more zanašati na svoje noge in na svojo glavo, ta naj se drži kolovoza, ki pelje mimo hiše po ravnem in se potem polagoma zavije doli proti zeleni Savi. Na tej poti stoji pod vrhom še jedna hiša, Šimónova. Šimón je Pečarju najbližji sosed, a dasi stojita hiši komaj četrť ure narazen, vendar ne spadata obe pod jedno faro. Vrh hriba je meja fare Dolinske, kateri se Pečar prišteva, in fare sv. Andreja, ki obsega Šimónov dom.

Tako lepe leže nima Šimónova hiša kakor pa Pečarjeva. Zidana je v breg, tako da je stanovanje na jedno stran pri tleh, na drugo pa v prvem nadstropji z vhodom po stopnjicah. Zemlja okrog je pusta: povsod moli skala iz tal in izpodriva rastlinstvo in kar je polja pri hiši, težko se obdeluje, kajti vse visi kakor streha in kamnje ovira košnjo in oranje.

Mraz je še svečana meseca zlasti po hribih, kjer oster veter piše in prileže se človeku gorka izbava. Stopimo torej malo v Šimónovo hišo, da se seznanimo z njenimi prebivalci. Za majhne ljudi je narajena prostorna izba in ponižnosti je vajena, prikloni se tedaj, ko vstopiš, da se ne zadeneš ob strop. Pri veliki peči sedi mati

Šimonovka in vije prejo, zraven nje pa vleče sin Štefan tobak na vse pretege iz kratke pipe. Mladenič ima kacih pet in dvajset let in ni prav zdrav videti; blede obraz in gosto pokašljevanje kaže, da se je fantu plučne bolezni bati.

„Anica!“ ogovori Štefan svojo sestro, mlado dekle, ki je šivalo za mizo. „Ali veš, kaj je pri Pečarji novega?“

„Nič ne vem,“ odgovori dekle in šiva dalje.

„Ali hočeš, da ti povem?“ nadaljuje Štefan.

„Le povej!“

„Pa saj vidim, da me ne poslušáš. — Če mi kupiš v nedeljo tobaka, pa ti povem.“

„O Štefan, Štefan!“ oglosi se zdaj mati, „pusti kajenje in tobak! Jetiko boš dobil, boš videl.“

„Kaj jaz jetiko!“ ponese se Štefan, skoči po konci in se potrka na prsi. „Le poslušajte, mati, kako to grmi! Jaz imam dvojne prsi.“ Kašelj mu ustavi te moške besede. „Nekaj imam v grlu,“ pravi, ko se je odkašljaj, „pa sam ne vem, kaj.“

„Varuj se, varuj se!“ svari mati. „In pri vsem tem ta razvada tudi dosti stane.“

„Kaj bo to, teh par krajcarjev, to in pa nič!“

Zdaj se odpro vrata in noter stopi dekle, katero že nekoliko poznamo.

„O dober dan, Lenčika!“ vzklikne Anica, vstane izza mize in jej hiti naproti. „Kaj si pa ti prinesla?“

„Dober dan, mati!“ pozdravlja Pečarjeva hči Šimonovko. „Vi ste pa vedno tako pridni. Nekaj kolin vam pošiljajo naši.“

„Dolgo te že ni bilo k nam, Lenčika,“ kara jo žena.

„Saj tudi Anica ne pride nič k nam v vas.“

„Jaz imam ravno zdaj precej šivanja,“ izgovarja se ta, „kakor bo pa to zgotovljeno, videli se bodeva večkrat, če bo malo manj mraz.“

„Danes pa res prav nič mraz ni,“ smeje se Lenčika, dasi jej lica žaré od mrzlega vetra. „Ti si preveč zmrzla.“

„Tako rado me res zebe,“ pravi Anica, drobno bledolično dekle, ki se zraven krepke rudeče Lenčike še šibkejša vidi in mislil bi človek, da je ta čeden obrazek z velikimi modrimi očmi kake preoblečene gospodične, a ne v pustih hribih doma.

„Lenčika!“ pristopi zdaj Štefan. „Mene pa nič ne vidiš?“

„O, glej ga!“ pravi Lenčika. „Ali se ti tudi greješ? Ali te ni sram na tak lep popoldan za pečjo?“

„Kaj pa, da me je,“ pravi Štefan. „Mene pa ne boš povabila v vas?“

„O ne, saj vem, da sam prideš.“

„Pa res,“ pravi mati. „Doma mu je hitro mraz, gori pa vsak dan leze. Saj se ga morate že naveličati.“

„O, zakaj? Še krajši čas nam je; ampak doma ga pogrešate. Zato bi bilo najbolje, da jedenkrat vi vsi gori pridete, potlej pa mi doli.“

„Kaj pa, kaj pa!“ smeje se mati. „Hišo pa kar zaklenemo.“

„Počakaj, Štefan!“ pravi zdaj Anica. „Meni bo pa Lenčika sama povedala, kaj imajo gori novega.“

„Novega?“ premišluje Lenčika. „Ne vem, kaj bi imeli. Kaj misliš, Štefan?“

„No, ali niste včeraj hlapca dobili?“

„A, tako? Saj res! Včeraj se nam je prišel nekdo ponujat in vzeli smo ga. Oče so že stari in potrebujejo pomagачa in fant bo menda priden.“

„Odkod pa je?“ vpraša mati Šimónovka.

„Od Doline doli.“

„Ha, Dolinec!“ zasmee se Štefan. „Ne vem, če bo kaj prida. Doli so ljudje mehki, razvaženi, tukaj mora biti pa človek trd, železen, da ga ne prevrne vsaka sapica.“

„Tak kakor ti!“ pravi mati.

„Ho, mati, kaj pa mislite?“ poreče Štefan in se potrka na prsi. „Jaz se le zdim tako slab, pa sem trden in bolen še nisem bil nikoli. Česa pa pogrešam, mati? Nič. K večjemu denarja, pa dekleta.“

„Boš tiho!“ posvari ga žena. „Kako pa govoriš!“

„Nič hudega, mati. Ampak, Lenčika, kadar bo začela burja briti, boš pa morala hlapcu kamilic kuhati.“

„O ne vem; prečvrst je in priden pa tudi, tako da bomo prav zadovoljni, če ostane zmerom tak. Toda zdaj moram pa iti. Z Bogom, mati! Anica, skusi vender, da nas kaj obiščeš.“

„Počakaj, Lenčika,“ pravi Štefan, „jaz te spremim nekaj časa.“

„O ni treba,“ pravi ta. „Zunaj je mraz, le ostani doma!“

„He! kaj se pa jaz menim! Golorok grem s tabo, če ni drugače.“

„Nikar ne nori!“ opomina ga mati a Štefan vrže sukno nase in hiti za dekletom.

„Lenčika, Lenčika, kaj pa tako tečeš?“ vpije za njo in jo skuša dohiteti.

„Zato, ker se mi mudi,“ odgovori ona.

„Saj boš še prišla domov. Malo no počakaj, nekaj lepega ti bom povedal!“

„Kar gredoč povej!“

„Lenčika, kaj praviš? kako ti misliš? kaj bi ti dejala, če bi ti jaz povedal, kako te imam rad?“

„Smijala bi se ti,“ pravi Lenčika. „Zato pa rajši tiho bodi! In to si mi že večkrat pravil in ni nič posebno lepega.“

„Ti mi nikoli ne verjameš!“ toži Štefan in jo skuša uloviti za roko, a ne posreči se mu.

„Kar pusti mojo roko!“ pravi Lenčika. „Najbolje je, če ostane pri meni.“

„Oh, kako si hudobna!“

„Štefan, pusti vender te neumnosti,“ jezi se deklica. „Povej mi kaj pametnega, potem te bom rajša imela.“

„Ali me boš res rada imela?“

„Res, če ti rečem.“

„I, kaj bi ti pa povedal,“ premišljuje Štefan, „ko nič ne vem, čisto nič posebnega; samo nekaj vem, Lenčika, da me ti nimaš nič rada.“

V takem pogovoru prišla sta daleč od Šimonove hiše. Skoro sredi pota od Pečárja sem je velik studenec, iz katerega je napeljana voda na korito. Ta studenec tudi o največji suši ne usahne, in Pečar in Šimon gonita sem živino na vodo. Ravno je napajal Primožev Jurij Pečarjevo govedo, ko pride Lenčika s Štefanom.

„Štefan, zdaj pa le pojdi domov!“ pravi deklica, „da ne bodo rekli tako pa tako, da pri belem dnevu okrog postopava.“

„Kdo bo rekel! A, tam je vaš novi hlapec, ali se tega bojiš?“

„Prav tega. Bog ve, kak človek je; morebiti rad ljudi opravlja. Kar pojdi, z Bogom!“

„Nič se ne boj, Lenčika! Če bo kaj rekel, jaz mu bom že pokazal!“

„Če ne greš, jaz bom huda!“ zažuga mu deklica in Štefan se poslovi. „Drevi pridem kmalu; slišiš?“ vpije še za njo, a ona je bila že daleč in hitro je došla Jurija, ki je tiral rogate svoje podložnike domov.

XIII.

Jurij služi na Strmi peči za hlapca. Večkrat mu je bilo prišlo na misel, zlasti ko so ga začeli loviti, da bi gori poskusil svojo srečo, kajti da ga Pečar vzame v službo, to je vedel. A na zimo vender ni hotel hoditi in malo ga je tudi strašil samotni kraj. Najbolj ga je pa odvrčal od te misli stari Premec.

„Oh, Jurček!“ dejal je časi, „bridke solze me hočejo obliti, kadar tako govoriš. Kaj hočeš, ljubi moj, po onih puščavah! Ljudje sami nimajo kaj jesti, in ti hočeš pri njih kruha iskati? In kaki ljudje so gori! Dve besedi izpregovori vsak teden in odgovora ne dobiš od takega štor drugače, kakor če vanj skočiš. O dolg čas, dolg čas, da se Bogu smili. In mraz je gori, mraz, da vse poka; Miha, daj mi kožuh s peči! Veter pa tak, Jurij! le počakaj, da ti povem. Samo jedenkrat sem bil zadnja leta gori, pa Bog me varuj še katerikrat! Ko grem tako po bregu, živ! mi vzame veter klobuk pa ga nese doli v graben; jaz pa za njim. Pa sem ga iskal, primojdunaj, Jurij! in tri druge klobuke sem dobil v hosti, svojega pa ne.“

Tako je pregovarjal dedec Jurija; ko so bili pa Premca žandarji odgnali, potikal se je Jurij celo noč in skoro ves drugi dan po gozdu. Z nočjo se je pa približal varno Premčevi hiši; gledal je okrog sebe in pazil; vse je bilo tiho in mirno. Splazi se bliže, nikjer nič živega! Iz izbe ne vidi luči, ne sliši Mihovih orgel in vrata so zaklenena. Jurij pogleda v hlev, a tudi tu ni stare kravice, ki se je sicer dolgočasila pri jasliah. Dasi ni bil strahopet, groza vender obide Jurija v tej samoti in grenek čut zapuščenosti se ga polasti. Na naglem ostavi Premčevino in hiti proti domu. Tam zve, kaj se je zgodilo, kako so odgnali Premca in sina njegovega. Prva misel njegova je, da bi se sam žandarjem podal in rešil svoja dobrotnika, ki trpita zanj. A poučé ga, da bi to onima pač nič ne pomagalo, ko je dokazano, da sta ga imela pod streho. Po večerji odide in krene nehoté proti Gorici. V Rožančevi hiši zagleda luč in to mu vzbudi silen srd.

Premec je zaprt, on se mora tako skrivati okrog in vse zavoljo tega Iškarijota. Hišo mu zažgem, misli si v svoji jezi. A kmalu se spomni svoje nehvaležnosti, kako je svojega rešitelja prevaril in osramotil pred vsemi ljudmi. Po pravici trpim, pravi sam pri sebi in se obrne, prav se mi godi. Premec tudi ni nedolžen in vrhu tega, Bog ve, če nas je res izdal Rožanec. Če se me ljudje ogibljejo kot uhajača, ali naj me še kot požigalca črté in zaničujejo? Ker Jurij ni bil hudobnega srca, lahko ga je odvrnil ta pomislek od nesrečnega sklepa. A zdaj še le, ko nima ne Miha ne očeta njegovega, zdaj še le čuti, kako je sam, kako je izpahnen iz človeške družbe. Zadnjega prijatelja je izgubil in ves drugačen se mu vidi zdaj rojstni kraj. Živo mu stopi pred oči hiša na Strmi peči in prijazni njeni prebivalci. Tja pojdem, reče si, domačo vas zmerom lahko vidim, nesreča pa me nemara ne bo dosegla. Zadnjič prenoči doma, svojega sklepa ne razodene nikomur in predno se dan zazna, vzame slovo od očetove hiše in mirne vasi, kjer je užil toliko veselja, prebil toliko žalosti.

Ko dospè vrhu gore, obriše si pot s čela in se ozre nazaj. Solnce je bilo razlilo svoje žarke čez vso majhno dolino, tisoč in tisoč drobnih biserov je lesketalo po ravnini, po kateri se vije Dolinščica kakor srebern pas po belem krilu. Drugačen prizor pa se mu pokaže na drugi strani. Gosta megla stoji do vrha gore in on stoji na meji solnčne zemlje, kakor na obrežji temnega morja. Torej v tej megli bomo živeli, misli Jurij in se obrne otožen proti domačemu kraju. Na jedenkrat pa zalaja nad njim Pečarjev pes in privabi gospodarja pogledat, kaj je. Vesel pozdravi Matija svojega znanca in ga pelje v hišo, kjer je Lenčika z materjo pripravljala zajutrek. Po jedi se hitro pogodé. Obleke si je največ izgovoril Jurij, kajti te je bil najbolj potreben in pa mirnega bivališča. Da je od Doline doma, to so vedeli, in da mu je Jurij ime. Materi se je čudno zdelo, da nima nič skrinje in da je vse v ruti s sabo prinesel, a Matija si je mislil, da je fant pač izbircen v službah in goste službe redke sukne. Lenčika ni rekla nič, ne da jej je po godu in ne narobe.

Gospodar odkaže Juriju potem vsakdanje delo, pelje ga prvi dan po svojem posestvu, da mu razkaže meje in pove, kaj je tu, kaj tam nasajeno. Mnogo zemlje ima Pečar, a po ravnem je leži malo; gozdi so lepi in mnogo bi bili vredni, ako ne bi bilo tako težko les izpravljati iz njih; zraven nekaj njiv in travnikov razprostirajo se

veliki pašniki ob gozdu in po hosti doli, kajti ovčarstvo je glavni zaslužek Pečarjev. Zraven hiše stoji dvoje prostornih poslopij; hlev za ovce in govedo in pa skedenj s shrambami kmetijskega orodja. Vmes je vodnjak, iz katerega se napaja živina, kadar ne more iz hleva. Trikrat na dan je bilo treba nakrmiti živino. Delo na polji se še ni bilo pričelo in če družega opravila ni bilo, popravljaj je Jurij orodje: drevo, brano, voz itd., kajti spreten je bil za to reč in marsikaj ga je bil naučil Premec, ki še zase ni imel denarja, nikar da bi ga dajal rokodelcem. Od vseh stranij je bil ogledal svoje novo domovje. Kod pa je prišel gori tisto noč, ko je hodil iz Ljubljane, ni si mogel razložiti. Rad je šel pogledat v domačo vas, kadar jo je obsijalo vzhajajoče sonce, ali pa ko se je na večer v senco zavijala, toda čedalje menj se mu je tožilo po njej. Čez dan ni utegnil niti ni hotel postopati, zvečer pa, ko je bilo delo opravljeno, shajala se je vsa družina v hiši in med prijaznimi razgovori je hitro tekkel čas. Gospodar Matija ni bil gostobeseden, a iz vsake besede gledala je odkritosrčnost in dobrohotnost, ki se hitro prikupi. Zgovornejša je pa bila gospodinja Neža, in čisto materine nravi je jedini otrok, vedno vesela Lenčička. Ko je bil Jurij prvi večer v tej družbi, zdelo se mu je, da je zopet doma, da vidi poleg sebe očeta in mater, in da sliši zopet ljubi smeh svoje sestre. Premčeve družine vajen prišel je na jedenkrat na ves drugačen svet. Od začetka je mislil, da ne bo mogel pogrešati Premca in njegovega sina, a kmalu mu je bil pogovor s temi ljudmi toliko dražji in lepši, da se je z nekako neprijetnim čutom spominal zdaj svoje prejšnje zabave. Svet se mu je zdel ta pomenek proti onemu praznemu besedovanju in tem hitreje se mu je priljubilo redno in zdravo življenje, ker je bil do grla sit nečimernega pohajkovanja. Od mladih nog vedno k dobremu napeljevan ohranil je bil še krepostno podstavo in hudo ga je časih peklo, ko je videl, kako malo je razvit pri Premci čut pravičnosti. Nehoté je primerjal Premca Pečarju in kako neugodna je bila ta primerjatev za njegovega rešitelja in dobrotnika, ki mora celo ječo zanj trpeti! Žalilo je to Jurija, kakor boli vsacega človeka, če more biti hvaležen komu, kogar ne more čestiti.

Pečarjevi so pa tudi skrbeli zanj, kakor bi bil domač. Mati je takoj videla, da Jurij perila pogreša in brž je naročila, kar je bilo treba, in Matija je poskrbel, da se mu je izgovorjena obleka hitro zgotovila, „da se fant ne bo sramoval.“ Šentflorijanski cerkovnik, ki

je obiskoval ob nedeljah Pečarjeve, bil je krojač in šival ljudem daleč po pogorji in posebno so ga cenili za irhovino; nanj se je obrnil Matija. Klobuk mu je kupil, ko je imel opravek pri komisiji in dal mu je svoje široke škornje, ker so možu prizadevale preveč sitnosti pri obujanji. Tako je bil Jurij kmalu nov od vrha do tal.

(Dalje prihodnjič.)

Izza mladih let.

Spisal dr. H. Dolenc.

III.

Puško dobil sem prvokrat v roke, ko sem dovršil prvo latinsko šolo. Bila je to mala pušica, lastnina strijca Poldeta, ki je vse otroke rad imel in marsikaterega s to puško razveselil. Šla sva z Janezom na lov; on je streljal prepelice jaz pa navadne ptiče. Toda ni jednega nisem mogel ustreliti. Janez se je temu čudil, jaz sem bil pa žalosten. Prideva skoro do vasi in ugledava na mali lesniki celo tolpo vrabcev. Prisilim Janeza, da mi nabije še jedenkrat puško in bližam se drevesu. Vrabci odletijo in le mladiček obsedi na veji.

„No, tega boš vender le sklatil!“

Jaz pomerim, merim in sprožim, a dasiravno ni bil vrabec tri sežnje od puše, prebil je vender srečno nevarnost ter odletel. Obstojim. Zdaj Janez hud pristopi in mi veli pomeriti na kamen. Storim to, Janez pogleda za menoj po puši in potem meni v obraz in jame se na vsa usta smijati. Jaz gledam, kaj bi to pomenilo, in še le, ko se Janez do sitega nasmeje, reče mi:

„Kaj ne pomežiš na jedno oko, kadar pomeriš?“

Jaz debelo gledam Janeza in povem, da ne, Janez pa da pomižati moram, drugače da ni mogoče prav pomeriti. Skušal sem, ali ni šlo, in gotovo smešni so bili obrazi, ki sem jih napravljajal s tem,

da sem se trudil zamižati na jedno oko, kajti Janeza je kar vilo od smeha. Bila je to huda zavest, ustrašil sem se in bal, da morda nikdar se temu ne bodem mogel privaditi. Ali že za malo dnij sem prvo to težavo premagal in ptičem postal nevaren. Tri leta kasneje, ko pridem zopet na počitnice, popeljal sem se z očetom v Trst in prinesel sem s seboj lepo jednocevko, katero mi je oča kupil. Takoj drugi dan sva jo z Janezom poskušavala in Janez jo pohvali, da bode prava. Dobil sem tudi rožiček za prah in mošnico za šibre in še tiste počitnice pobil sem pet zajcev.

Ako ni bilo večje družbe, hodila sva z Janezom sama na lov. Nekega dne greva zopet pod Nanos; imela sva s seboj par izvrstnih istrskih gonjačev. Jaz sem silil, da pojdiva prav pod goro, Janez pa da ne, ker zajci so le še bolj nizko, in da, ako psa v goro zaideta, bodeta lisico zagnala in ta jih bode odpeljala, Bog ve kam. Se ve, da sem se moral Janezu upokoriti, ali malo potem, ko je Janez pse izpustil, bila sta pri meni in jaz sem šel z njima naravnost pod goro in psa sta v gori tudi kmalu zagnala. Gonila sta v skalovje in proti vrhu. Janez je prisopihal do mene in me takoj dobro oštel ter pristavil, da lova je konec za danes in da Bog obvari, ako bi psa, ki še kraju nista dobro privajena, kam prešla. Molčé sem poslušal hudega Janeza, ali zaslišim tudi psa in opozorim Janeza, da nazaj doli gonita. Tudi Janez ja zasliši in oba zreva v goro, kje bodeva žival in pse ugledala. Jaz prvi zapazim zajca, naravnost doli proti nama je kinkal po strugi med visokim skalovjem. Pokažem ga Janezu in ta takoj pošepeta, da doli do naju ne more priti, kajti kakor je bilo videti, ravno konec struge bil je velik prepad. Umolkneva in oba premišljujeva, kaj bode, ako psa po strugi zajca doideta. Ali vse hitreje, nego je mogoče to povedati, ugledava psa po strugi doli goneča in ob jednem velikanskega orla, ki se je iz visočine na zajca spustil. Ali zajec je zaskočil proti steni in se potajil. Orel se jame nizko krožiti, psa priženeta do mesta, kamor se je zajec potajil, in se zaletita še do konca struge, vrneta se in orel se začne na psa spuščati. Jaz sem bil ves zamaknen v ta prizor in le želel si biti na mestu, kjer sta bila psa, da bi orla streljal, Janez je pa jezusal pri meni, kaj bode, ako orel psa pobere ali ga pa čez prepad loputne. Psa se pristavita in začneta na orla lajati, ki se je krožil ne dva sežnja nad njima, in še zdaj bi ne vedel reči, ali si je hotel zajca ubraniti ali je v resnici mislil si ga z jednim izmed psov nadomestiti.

Ker se je tudi mene polotil strah za pse, zmislil se, rečem to Janezu in ustrelim proti gori. Orel ni zmaknil in Janez se mi smijal, vender je pa orel jel se zmerom bolj prizdigovati in se je naposled odpeljal. Psa počneta zopet po sledu stikati, na jedenpot se pristavita tik mesta, kamor je zajec se potajil, gotovo sta ga zapazila, jeden skoči proti njemu, zajec pa dolí po strugi, pes za njim, konec struge zajcu tál zmanjka in v velikim kolobaru se prevrne v nižino. Pes prileti do kraja, oba z Janezom ob jednim vzdahneva, toda vender se je še ustavil, dasi komaj, da ni pal za zajcem v globino. Janez je jel psa klicati in ob jednem je mene ošteval in mi očital, kaj bi bilo doma, ko bi se bil pes ubil in Bog ve, kolikokrat sem moral slišati, da otroci niso za lov. Psa prideta, Janez ja priveže, jaz mu rečem, da pojdiva gledat pod stene za zajca, a on mi odgovori, da naj grem, kamor hočem, on pa da gre domov. In to je storil in jaz sem šel za njim. Da bi bilo psov, ki sta tudi nas dosti stala, res škoda, bodi v dokaz to, da je leto kasneje bila psica kupljena in odpeljana na Dunaj v cesarski pasji hlev.

Največ sem hodil na lov z že omenjenim strijcem Poldetom in njegovim lovцем Posežcem. Strije je imel najboljše pse gonjače, sloveli so ne samo po Notranjskem in po sosednem Krasu, ampak rekel bi, skoro po vsej Kranjski, in Posežec je bil najbolj vstrajen in večš brakir. Bil je Janezov bratranec, štiri leta mlajši od njega, ampak bolj krepak in postaven mož; jako miren, dober in posebno dovtipen. Še otroci smo bili prepričani, da Matevž, to mu je bilo ime, zna tudi čarati. Noč ali dan, to je bilo Matevžu vse jedno. Ko smo ves dan lovili in bili vsi utrujeni, šel je Matevž še po noči na Nanos k svoji ogljenici pogledat in na vse zgodaj, ako je bilo treba, skliceval nas je zopet na lov. Gotovo tretjino svojih dnij je Matevž pod milim nebom prenočeval; pri sedemdesetih letih ni imel še sivega lasu na glavi, zobe pa še vse take, kakor bi bili iz slonove kosti izrezani. Kadar smo na lovu počivali, sedeli in ležali, pil in jel je Matevž stojé, in ko smo na večer na voz poseli in Matevža poklicali, ni bilo nena-
vadno, da nam je velel odpeljati se rekoč: „Bom že za vami prišel.“

Bog ve, kolikokrat nam je Janez pravil in tudi Matevž sam, da je jedenkrat zajca ves dan po snegu poganjal in na večer živega ujel. Janez se je rad pohvalil, Matevž nikdar; tudi se ni nikdar jezil, znal je pa Janeza ujeziti kakor nobeden. Matevž je po solnci vedel za vsako uro dneva, ravno tako po luni in zvezdah za ponočni čas;

za vsako vreme je imel svoja posebna znamenja in skoro vsaka skala in vsak vrh po Nanosu je bil poseben pripomoček k vsej tej vednosti. Ako je Matevža noga bolela, rekel je, da ga je krota brenila, po obrazu ga je sova opraskala, hlače raztrgane mu je krt preril. Nam mladini se je to vse kaj čudno zdelo, Janeza je pa jezilo, in dostikrat ga je zavrnil, zakaj tako pravi, kar ni nič; Posežec je pa Janezu odgovoril, da naj miruje, kajti sicer mu bode tako naredil, da nikdar več ne bode zajca ubil.

Ali Matevž je imel naglavni lovski greh nad seboj in ko ni družega nič pomagalo, rešil se je Janez vselej s tem, da jo je na ta greh zasukal. Matevž je namreč jedenkrat pri Čenčkovih dolgo v noč vasoval in potem po ulici šel proti Ubeljskemu. Ravno tisto jesen je hodil tudi medved z Nanosa na polje in ko Matevž pride do srede ulice med veliko cesto in ubeljsko potjo, skoči medved skozi preseko in ravno pred njega. Matevž hitro naproži, pomeri, ustrelj in dobro zadene, kajti že onkraj ulice je padla in poginila Valavsova krava, ki je čez noč na paši ostala in v temni ulici Matevža premotila in v nesrečo spravila. Ta madež je obvisel na sicer previdnem Matevži in zlobni Janez je le prerad Matevžev dovtip s tem zavrnil, da je povedal, kako je Matevž že rogatega medveda ubil. Nesreča je bila to za Matevža, ki se je takrat pogumnega pokazal, v tem ko bi se bil marsikdo drug tako prestrašil, da bi bil celo še puško pozabil in potem pa pravil, da je medveda videl, pa da je bil predaleč ali pa da je le prehitro čez ulico skočil. Prave sreče Matevž že itak ni imel, sicer bi bil tudi zlato svetinjo nosil, tako jo je pa samo zaslužil; nosil jo je pa nekdo drug. To se je dogodilo tako:

Najdražja kupica vode na svetu.

Spisal dr Fr. Simonič.

Red dvesto leti razprostirala se je velika Rusija samo na severu do morskih obal z jedinim pristaniščem Arhangeljskim, ki je le par mesecev v celem letu ladijam pristopno, ves drug čas pa je krije ledena odeja. Na jugu in zapadu zapirala sta Rusu

pot v tuji svet mogočna soseda: ob Črnem morji čili Tatar pod vlado silnega Turka, k baltiškimi zalivom pa severni velemožnik Šved. Veleumni car Peter Veliki premotril je z bistrim duhom svojim to neugodnost ter težil z vso močjo za pripravno morskot potjo v svojo prostrano deželo. Na jugu si je pridobil Azov, v severo-zapadu po dolgoletnih vojskah obale finskega zaliva. Blizu ustja široke reke Neve, ki se steka v rečeni zaliv, izbral si je car mali otok ter ga utrdil. Na tem otoku še zdaj stoji trdnjava Petrogradska. Po nizkih obrežjih se zdaj razprostira imenitna prestolnica mogočnega carstva.

Velikanski so bili napor, na teh močvirnatih tleh pozidati varno selo, ker je mogočna reka vzpomladi redoma poplavljala nizki obrežji. Iz silnih daljav notranje Rusije zvažala je tema „črnega naroda“ — kakor Rus ubogo trpeče ljudstvo svoje zove — prst in kamenje. Ali v kratki dobi povzdignila se je najmlajša prestolnica evropska, v kar jo je že Peter Viliki sam v 25. letu svojega vladanja 1713. leta odbral — v blizu najponosnejše mesto evropsko, polno velikanskih palač, kakor jih v tako ogromnih razmerah nima nobeno drugo mesto na svetu. Imenitni popotnik J. G. Kohl trdi, da marsikaterega zasobnika palača Petrogradska ni menj obsežna in veličastna, kakor staroslavni prestolni grad cesarski na Dunaji.

Reka Neva je veličastnemu Petrogradu ne le vse, kar so drugim mestom njihove reke, nego še veliko več. Nevina voda je čista, temno zelena, kakor so le gorske vode, ker se je v velikem Ladoginem jezeru do dobrega očistila. Po Petrogradu se razliva v množini strug in strugic, kojih največje: Velika in Mala Neva, Velika in Mala Nevka, so dovolj globoke za silne parobrode. Po otokih — med njim največji Vasiljski in Petrogradska stran, Kameni, Petrovski in Krestovski ostrov itd. — razširja se mesto, a levo obrežje zvano velika stran, tik Neve osredje celega mesta z admiraliteto in „zimnim dvorcem“ — pretekajo umetni vodotoki, kakor Mojka, Fontanka, Ligovka in drugi. Petrograd nima nobenega studenca, ker vlažna tla dajejo le grdo skvarjeno vodo; nima pa tudi vode po hramih napejljane, kakor je navadno po velikih mestih. Za vodo jim služijo posebni vozovi, ki v jednomer dovažajo čisto rečnico v poslopja. Ker je Nevina voda tako čista in zdrava, veseli se je vsak Petrogradčan prišedši s pota domov, ako ne ceni še više narodnega „kvasa“ — umetne, pivu podobne domače pijače. Za carom Aleksandrom I.

so jo na vseh potovanjih v steklenicah dovažali, kakor za našo cesarico v grad Gödöllö na Ogersko lepo studenčnico Schönbrunsko!

Petrogradski letni čas je zelo kratek, ker silna zima traje tam celih 6 mesecev. V vročem poletju posebno meseca junija in julija zibljejo se noč in dan nebrojni čolnici in ladijice pod najjasnejšim modrim nebom. Vešči popotniki nam zatrjujejo, da razkoš takih petrogradskih večerov preseza ono slavnoznanih beneških nočij in da kaj jednacega zastonj iščeš križem sveta. V ugodnem milem zraku uživaš tam dražestva prirode in umetelnosti. Vsi na morji mogočni narodi so v izbornih čolniških zastopani. Veseli ruski brodar rahlo speva svojo miloglasno pesen, z bogataških ladijic pa se glasé umetno zbrani pevski zbori, najslajša godba, čarobni rog presvira divne zvoke svoje v prekrasno noč . . . Hitro minejo ugodni dnevi in Neva se zavije v ledeni plašč. Nekako v sredi novembra zmrzne reka in ostane zamrznena do letnic, nekako do prve polovice aprila. Radi hude zime je led ves čas tako močen, da ni treba mostov, ki so zatorej čez široke struge na ladije stavljeni, da jih pred ledom lahko razderejo, le jedini veliki Nikolajev železni most je stalno razpet čez Veliko-Nevo na Vasiljev ostrov, da veže one strani z osredjem mesta tudi v nevarnih časih tajajočega se ledu. Vzpomladi vse željno pričakuje odplavo ledú. Dan za dnevom stavijo se visoke svote, kdaj bode led odplul, tako se vse zanima. Dokler ni bilo železnic, čakal je še željneje vsakdo rešenja, vsakdo novosti iz zapadnega sveta; vender še zdaj je odhajanje ledú, ki žuga mestu s poplavo, dovolj zanimljivo. Če voda nenavadno in preteče narasta, naznanjajo topovi na Vasiljskem ostrovu nevarnost prebivalstvu, kakor postavim tudi na Dunaji, ako poplava preti nižjim ležam ob Dunavu, posebno Leopoldovemu mestu. Kakor hitro pa se je Neva ledene odeje znebila, zagrmijo topovi v trdnjavi, poveljnik nastopi ladijo in se prepelje v kljub posameznim pločam ledu na nasprotno stran k zinnemu dvorcu, to je prestolni palači carski. V reci zajame kristalno čašo čiste vode ter jo nese carju poročat veseli dogodek kazaje mu labud-ladijo svojo, ki je prva preplula oproščeno reko. Car vzame kupo in jo izpije na zdravje Petrogradu ter jo vrne običajno s suhim zlatom napolnjeno poveljniku, ki je od leta do leta z večjo kupo dohajal, dokler ni vladar daru določil na 200 (reci: dve sto) zlatov, kar je vsekako še carski dar in gotovo najdražja kupica vode na svetu!

Med gorami.

Podoba iz l- pogorja.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

III.

Kočarjev gospod.

Ksako leto je prihajal domov. Po grmovji in po hosti je lazil ter iskal polžev in druge take lezečine, trgjal zeleno travo in pobiral mah po drevesih. Časih je slekel gosposko svojo sukno, vzel v roko koso in kosil, kakor najboljši hlapec, ki je bil kedaj v službi pod Kočarjevo streho. Kadar je bil v mestu, učil je otroke po šolah ter vlekel za to mnogo denarjev. Žensk ni hotel, in doma so si méli roké ter menili, da se ne bode oženil in da bode lahko kaj domov dajal. Ker tudi pri gospóskih je taka, da otroci in otročaji vse pojedó, kar si človek zasluži in pridela!

Prihajal je torej domov, in mi smo se ga skoro tako privadili, da ga nismo pogrešali, kadar je odšel in da se nismo začudili, kadar je zopet prišel. Da govorim resnico, moram povedati, da ni bil zal človek. Ker se ni bril, rastla mu je okrog obraza svetla, zmedena brada, da je bil grd, kakor so grdi čuvaji pri božjem grobu. Pa imel je še drugo slabo lastnost! Ali mi skoro ne verujemo, da bi bila resnica! Pravili so, da si daje kuhati polže — in da jih jé potem! Sedaj bi pa jaz hotel v naši vasi poznati dekleta, katero bi vzelo moža, ki bi prinesel v zakon grdo, zmedeno brado okrog ust, ter bi jedel polževo meso! Dosti je grdobij na svetu! Ali kuhani polž v žlici je pa vender grdobija vseh grdobij! No, pa Kočarjev gospod jih je menda le jedel!

Pozneje ni več prihajal v vas. Kako se je stvar prigodila, ne vemo. Toliko pa vemo, da je stopal lepega jutra Viniharjev Matevžè iz L— po prašni cesti. Premišljeval je, kake številke bi se z najboljšim vspehom staviti dale. Ko je v „Kotu“ zavil okrog robovja, obrnil se je s svojimi pogledi po vodi, peneči se med skalovjem. In

ko je bolj ostro pogledal med tisto skalovje, opazil je človeško truplo, ki se je bilo za skalo ujelo. Bledi obraz pa se je sedaj iz vode prikazal, kakor da bi bilo še življenje v njem. Matevžeta polomila je groza, privzdignil je svoje podplate, pričel dirjati ter glasno moliti. Prihrumel je v vas. Na mestu pa smo dobili v vodi Romovševo Lenče, dobro, mehko in rahlo dekletce, ki je imelo v življenji dušo kot golobica in dve očesi, kakor dva oglja na ognjišči. Mnogo smo ugibali, čemu da je skočila v vodo, ali pravega nismo mogli uganiti! —

* * *

Kdaj sta prišla skupaj, ne vem. Sadarjev Korlè je pač pravil, da je videl, ko je neslo nekaj Lenče južino koscem na travnik. Med potjo iztaknila je Kočarjevega gospoda. Pri tistem hrastu tik ceste, ki se je ono leto podrl na voz ter polomil konja in voznika, pulil je nekaj iz zemlje. Takoj je pristopil k mimo prišedšemu dekletu, ter pojal belo svojo roko okrog njenega lica! Ali je pri tem kaj govoril, ni mogel Korle umeti, ker je bil preveč oddaljen. Dobro je pa videl, da si je oni potem gladil svetlo svojo brado ter neprestano, tik ceste stoječ, zrl za njo, ki je odhajala. Ali to še ni bilo tako čudno. Začudil pa se je Korle še le tedaj, ko je tudi dekle obračalo obraz proti onemu, ki je metal črne poglede za njo. Mi smo dejali, da je to otročarija, in Korletu tudi prav verjeli nismo, ker je vsakdo dobro vedel, da rad laže. Ali tačas ni lagal!

Nekaj dnij potem slonel je Koščakov Jurče na Županovem mostu, in ostre svoje poglede je tiščal na vodo. Ondu pod mostom v solčno obsejani hitri vodi zvijal se je sulec. V čisti tekočini opazovalo se je prav lahko, kako je povodni ta velikan sedaj kakor kamen mirno obstajal, sedaj pa zopet bliskoma švigal za plenom tja in sem. In ko se je nasitil, zavil je tolsto svoje telo, napravil mogočen kolobar, pokazal Jurčetu črno pikasto svojo stran ter potem odplul proti tolmunu nekoliko korakov od mosta oddaljenemu, in se konečno izgubil v črni njega globočini. Jurčetu se je zbirala voda v ustih in vzdihovaje se je oziral po reki. Bil je v treh farah najimenitnejši ribič in najhujši sovražnik povodni živali! Ravno tedaj prišel je mimo Bolančačev Štefan, ki je bil tudi ribič. Da se z Jurčetom nista ljubila, ni treba pripovedovati!

„Kaj gledaš?“ vprašal je prijazno.

„E, nič!“ odgovoril je Jurče mrzlo.

„Tu doli se časih še kak sulček dobi!“ menil je Štefan.

„E, nič se ne dobi!“

„Kaj tisto! V Kotlu (tako pravimo tolmunu pod mostom) je zmerom sulcec. Ko je še moj oča živel, videli so časih tacega, da je bil velik kakor tele, ter imel velike krvave oči in kot jabolko debele pike ob strani!“

„E, nič!“ končal je Jurče razgovor. „Kako mrenè je noter in kakšen barbonček, ki ni vreden, da bi človek prste zmočil zanj! V taki luži boš sulca iskal! Ti boš na vse zadnje še pod strešnim kapom sulce lovil!“

Ponosno-zaničljivo odšel je po travnikih ob vodi. Kadar svojega nasprotnika ni več videl, zavil je je med olšje, ujel ondu v potoku malo postrv, osnažil jo čedno ter jo zavil v listje zeleno.

Okrog najjeste ure po noči stopil je Jurče iz svoje kočice ter pazno lezel iz vasi, da bi ga pač nihče ne videl. Tihotapil je čez Županov most ter zlezal tik Kotla na staro vrbo, ki je razprostirala svoje gosto vejevje nad vodo.

Med tem vejevjem je obtičal ter spustil vervico s trnikom v vodo in sedel kakor lesena podoba, da bi ga ne čutila riba, katero je hotel po noči ujeti. S prečudno potrpežljivostjo vlačil je vrvico gori in doli. Luna je prilezla izza goré ter obsejala vodo in most. Jurčeta je bilo skoro malo strah, ker, kakor vsa vas, veroval je tudi Koščakov Jurče, da prihaja v tihi noči pekla gospodar na Županov most in da šiva na držaji sedeč peklensko svojo obleko. Kadar je kdo mimo prišel, čuli so ga pogostoma, da je štrbunknil v vodo. Jurčeta je bilo torej strah in prav v resnici zaježili so se mu lasje na glavi, ko je ozrši se proti mostu tik držaja opazil slonečo črno osobo.

„Hudič!“ je zastokal.

A potolažil se je takoj. Z bistrimi svojimi pogledi prepričal se je, da to ni hudič, nego samo Kočarjev gospod. Tedaj pa je Jurče hudo zaklel.

„Sulca mi bo snedel! Kaj ga moti vrag sedaj po mostu!“

Ali Jurčetu dana je bila kmalu priložnost opaziti, kako stoji stvar. Po stezi od Romovša prihitela je tenka osoba, zavita v ruto ter boječe stopila na most in pred Kočarjevim sramežljivo obstala.

„Kako, da te tako dolgo ni?“ vprašal je črnobradati. Povedala mu je, da ni mati hotela spat iti, in da ni mogla prej uiti. Hodila sta po mostu in Jurče je poslušal in čul vsako besedico. Čul je, kako jej je pravil, da jo bo vzel v mesto, da jej bo dal gosposko obleko ter napravil iz nje, ne vem že kaj.

Dekle se je smijalo vmes, da se je čutilo, kako jej dobro dejo te laži.

„Ta revica mu res vse verjame!“ mislil si je Jurče ter jezno ovil trnikovo vrvico okrog roke, da bi mu ne odpadla med tem, ko je poslušal. Pri nas ni navada, da si dva pritiskata usta na lice, kadar se imata rada. Ali Kočarjev gospod je tisti večer vendar izrekel željo, da naj mu Lenče pusti, da bi položil obrastla svoja usta na njeno lice. To se je pa Jurčetu tako nespametno in smešno zdelo, da je hotel to „lizanje“ bolj natanko opazovati. Sklonil se je iz vejevja nad vódo, — ali v istem trenutku zasadil se je v globočini sulec na vabo, ter, čuteč železo v svojem žrelu, butil po vodi navzdol. Vrvica se je napela, in Jurče je popotoval z glavo naprej v Kotla vrtincec. Na vrbi se je lomila subljad in valovi so se sklenili nad ubogim ribičem. Takoj vrglo ga je zopet na vršino in dobro je čul, kako je Lenče v istem hipu vzkliknilo: Jezus, Marija!

Ko je Jurče zlezal na suho, izginila sta že bila ona dva z mosta. Ali pozabil je njiu ter počasi vlekel vrvico k sebi. Pri tem pa je čutil, kako se je metal jetnik tja in sem. Privlekel ga je k produ. Bil je velik, jako velik, in z repom je tolkel po vodi, da se je čulo, kakor bi tleskala široka deska po njej. To je bil zadnji sulec, ki se je ujel po naših vodah, da je kaj tehtal! Sedaj pa ti ribiči in ribarji že vse polove, vsaka šivanka je dobra, če se le dobi. In potlej naj se sulci vzrede, če se morejo!

* * *

Nimm dieses Leben nicht so ernst!
 Recht spasshaft ist's im Allgemeinen . . .
 Je besser du es kennen lernst,
 Je muntre wird es dir erscheinen.
 Kein Drama ist's im grossen Stil —
 Wie du dir denkst — mit Schuld und Sühne,
 Es ist ein derbes Possenspiel
 Auf einer Dilettantenbühne. Leuthold.

Tivoli! beseda sladkega pomena! Kraj umazanega sladkorja, rumene kave in starega kruha, kdo te na pozna v beli Ljubljani

kdo si ne hrepeni po prijazni tvoji senci in po vitkih tvojih drevesih? Ali — bilo je pred dvajsetimi leti! Po Latermanovem drevoredu sprehajala se je množica ljubljanske gospode. Po kostanjih oglašali so se vrabiči, ter grdo kričali. Pod kostanji pa so sloneli raztrgani berači, kazali hrome svoje ude, ter grdo kričali. Po peščeni poti hodile so ljubljanske gospice, streljale z očmi po topničarskih uniformah, ter govorile o plesih, o oblekah, o klavirjih in o solnčnikih štirioglatih, katere je bila ravno tedaj privlekla neukusna moda v naše drevorede! Govorile so nemško, nekatere še celo angleško! Samo slovenska beseda se ni čula nikjer, — ker pred dvajsetimi leti bila je pri nas angleščina mnogo potrebnejša od slovenščine!

Pod Švicarijo tik grada godli so vojaki. Po bregu sedelo je zaljubljeno dijaštvo ter se kipeče oziralo po mladih dekletih, ki so še skoro v otročjih oblekah tičala. Ali z očmi je ta drobiž že koketno bliskal, kakor površno oblečena, svojemu možu nezvesta gospa v salonu! Okrog godbe stali so častniki, mladi uradniki, učitelji in druge neoženjene take stvari. Vmes pa so se pojali psi, klali se ter grdo tulili.

Visoka, zelo zgovorična gospica stopala je z mladim plemenitašem gori in doli. Ves čas sta se smijala ter metala roké po zraku, kakor da bi ja razgovor čez vse mere navduševal. Pristopil sem bliže, ter lazil za njima, da bi vsaj vedel, o čem taka dvojica govori.

„Jaz rajša počasi hodim kakor hitro!“ dejala je ona gorče.

„Jaz tudi, jaz tudi!“ odgovoril je gospod vitez.

„Jaz le malokedaj hitro hodim!“

„Jaz tudi, jaz tudi!“

„Samo, kadar sem v družbi, tedaj pa zopet rajša hitro hodim!“

„Jaz tudi, jaz tudi!“

Vrglo me je na stran. Ali ona dva sta se še vedno smijala, in še vedno sta bila navdušena pri svojem razgovoru!

Za gradom pod grmičevjem stala je družba prav moderno opravljenih gospodov in nekaj vitkih dam, katere so opazovale mimo-hodeče. Dva velika psa slonela sta ob strani ter od golega dolzega časa odpirala žrelo. Družba letá bila je prav glasna. Kar so si imeli povedati, kričali so si na ušesa, da se je čulo tisoč korakov daleč. To je bilo ljubljansko plemenitaštvo!

Nekoliko streljajev od aristokracije stalo je drugo krdelce lično opravljenih gospodičev. Tudi ti so glasno kričali ter z redko

predrznostjo gledali v obraze mimohodečemu ženstvu. Videti je bilo, da so hoteli po vsem posnemati sosedno plemenitaško družbo. Kakor je prestavljal nogo ta ali oni baron, prepričan si bil lahko, da jo bode po ravno istem vzgledu takoj prestavil ta ali oni iz te glasne družbe. Velikanske šestice krog ušes pričale so, da je bil to aristokratični zarastaj bogatih ljubljanskih meščanov, ali pa nemških ljubljanskih uradnikov! —

Tedaj prikazal se je okrog ogla moj prijatelj Janez Zimovič. Žareče svoje oči metal je po ženstvu, kakor ris z veje, če se mu približuje srna. Skoro vsak mesec rodila se je v njem nova ljubezen, in srce njegovo bilo je kakor travnik, na katerem se je ljubezni cvetje na leto vsaj štirikrat kosilo. Prijel sem ga za suho podpazduho in počasi sva odšla po poti navzgor proti Švicariji, da bi si ondu pokvarila želodce s slabim in kalnim pivom. Vsedla sva se k mizi. Pred nama dvigalo se je zeleno drevje in zapadajoče solnce skušalo je tu in tam s svojimi žarki predreti vejevje. Časih prilezel je kakov žarek do najine mize ter se vsilil v kupo grenke pijače. Ali takoj je izginil, kakor bi se bil ustrašil tekočine, v kateri se je hotel razširiti. Iz globočine prihajali so godbe zamolkli glasovi in občinstvo okrog naju je šumelo, kakor šumé bučele v panji. Tik naju pri sosedni mizi sedela je že bolj jesenska gospa in kup različnolasih otrok okrog nje. Pri njej pa je sedel stari soprog, sladko se smijal ter v jednomer govoril in silil v njo. Ali ona se je sedaj obrnila v stran, odprla rudeča usta ter iz dna svoje duše prav odkritosrčno vzdihnila, kakor bi hotela reči, da pač ni dolgočasnejše družbe od starega svojega zakonskega moža.

„Kaj ti je?“ vprašal je skrbno zakonski ta nesrečnež.

„Ne vem. Skoro sem se malo prehladila!“

„Prehladila! Čaj moraš piti! čaj!“ In takoj je letel v kuhinjo ter naročil gorke pijače. Povrnivši se, opazil je pri svoji ženici mladega kavalirja; njej pa je sijalo solnce raz obraza.

„Ni treba čaja, predragi! sedaj mi je bolje!“ šepetala je veselo. In zopet je odhitel v kuhinjo, da niso pripravljali čaja za njo, ki jo je ozdravil mladi kavalir. Ali to vse godilo se je pred dvajsetimi leti! —

Prisedla sta k nama tudi Franjo Smola in pa Anžè Kovačev: prvi je pel pri vsaki priliki in nepriliki: hej! juhej! na planinici fletno je! — drugi pa je neizmerno slabo tarokiral, a vender bil prepričan,

da ga na svetu ni spretnejšega kvartopirca od njega. Prišel je tudi Tonče Digo, tisti, ki so ga vedno zobje boleli, in ki je za tega delj vedno tako grdo gledal, kot zmaj pod svetim Mihelom! Konečno prilezel je tudi profesor . . . Kočarjev gospod. Leta je sedaj že davno mrtev. Oženil se je v Nemcih, in njega otroci letajo okrog in niti besedice slovenske ne umejo! Tako je bilo pred dvajsetimi leti! Sedeli smo, pili kavo in pivo, ter sodili o ženskah: koliko bode imela le-tá dote; kako se oni slabo poda klobuk; kako je le-tá grozovito prevezana čez pas; kako veliko nogo ima ona; kako srdito gleda ona „gospica z dežele,“ če se jej malo pogleda v obraz itd. —

„Kako, da ne zahajaš več domov, Tine?“ vprašal sem Kočarjevega.

„Zakaj ne zahajam več domov?“ odgovoril je kisko. „Vidite, nekdanj sem pogladil lice mlademu dekletu in sedaj mi visi na vratu ter hoče po vsej sili, da naj jo vzamem! ha! ha!“

Tudi družba se je smijala.

„Sedaj mi še v mestu ne privošči miru! Pisari mi!“

„Piše ti!“ vpil je Janez Zimovič. „Na dan s pismom!“

„Pokaži! pokaži!“ kričal je tudi Franjo Smola. Oni privlekel je iz žepa zamazano pismo ter je oddal kričečemu Smoli. Le-tá pa je pričel ironično-patetično čitati:

„Preljubezni moj! Z žalostnim srcem vzamem pero v svojo roko, da Ti par besedic o svoji ljubezni napišem. S peresom mi ni mogoče popisati! Ali tudi besedic nimam, da Ti povem ljubezen, ki za té gori v meni. Ker srce mi tako pravi, da ni družega ljubega za mé na tem svetu! Polna sem veselja, kadar se spominam Tvojega glasú in umreti bi morala, če bi me Ti več rad imeti ne hotel. Nikar me ne varaj! Ako bi me pa hotel, povej mi poprej, da bom vsaj malo pripravljena! Prosim Te, odpiši hitro, da bolj natanko vem, če me še rad imaš. Prosim Te, da naj skrito ostane, ker nihče ne ve, da jaz Tebi pismo pišem. Sedaj Te pa presrčno pozdravljam ter Ti podajem roko čez hribe in doline, in želim biti — ako je mogoče in ako je Tebi ljubo — Tvoja zvesta L. S. — Prosim Te še, ako je Tvoja volja, pošlji mi tiste bukve, ki se imenujejo „Glasnik“. Tvoja zvesta L. S.“ —

„Vidite, take težave imam!“ In Kočarjev Tine naslonil je glavo na roko ter se zaspano oziral po šumeči družbi okrog sebe.

Med nami pa je bil smeh hipoma potihnil in občutke smo imeli, kakor bi čuli zadnje vzdihne umirajočega človeškega srca!

* * *

Sad je bil dozorel na veji in rumena pšenica bila je že tudi davno spravljena v shrambe. Časih smo opazovali visoko pod nebom žerjave, ki so svoj triogelnik potiskali proti jugu. Po deblih lazil je drobni plezavček ter gonil svoj jesensko-tožni čerí, čerí!

Tiste jesenske dni se je bil zopet pripeljal v vas Kočarjev gospod. S sabo je vodil tenko žensko v gosposki obleki. In če je hotela govoriti s Kočarjevimi, ni mogla, ker ni umela našega domačega jezika. Po vsej dolini sta lazila ter pregledavala kraj in kraje. Prišla sta nekdam tudi pred Romovša, od koder se vidi po dolgi dolini, in daleč po vodi, ki teče po naši dolini.

Lenče se je bilo nekako čudno posušilo, kakor roža, če jej vode ne prilivaš. Na klopi pred hišo je presedavala solčnate dneve in bila tako slabotna, da ni več delati mogla. Izpred Romovša gledal je torej s tujko, ki jo je bil vzel za svojo ženo, v domači svet pod sabo: Opazivši dekleta na klopi, šinilo mu je nekoliko krvi v lice. Povesila je blede obraz ter mečkala beli predpasnik med koščenimi svojimi prsti.

„Lenče!“ izpregovoril je hladno, „zopet sem doma!“

Počasi je dvignila trepalnice ter obrnila proti njemu solzno oko.

„Ali res!“ vzdihnila je.

„Poglej, to je moja žena!“

Obrnila je solzni pogled proti gosposki ženski, ki je z zadovoljnim obrazom pri strani ostala.

„Ali res!“

„Pred šestimi meseci sva se vzela.“

„Ali res!“

Ko sta se potem ona dva skrila za ogel hiše, pretresla se je, in sklonila se po klopi, ter točila solze, ki so kakor srčna kri izvirale iz nesrečnega srca. Zvečer zavrela jej je kri po telesu, in bledla je in kričala, da jej glava gori! Proti jutru, ko so zaspali domači, vstala je iz postelje ter ušla iz hiše. Potem pa so jo dobili v vodi!

Nikdo ni prav vedel, kaj jo je gnalo v smrt. Šimen Godec, ki je zagovarjal bolno živino po pogorji, izpregovoril je v nedeljo pred deseto mašo, ko smo stali pred cerkvijo, tako-le:

„Ha! Kaj jej je bilo? Kaj jej je bilo! To je lahka stvar! Jaz pa dobro vem, kaj jej je bilo. Slaba kri v spodnjem telesu se jej je strdila; iz zgorejšnjega telesa pa je udarila mrzlica. Pri tem pa jej je gotovo tudi srčna mrenica nekoliko zatekla in žolč se jej je izlil po vseh žilah in tudi jetra so se ga napila. Da so se pluća vnela, in da je potem vse vrelo po njej, kakor v lonci, stoječem celi dan pri ognji, to vse je tako gotovo, kot amen v očenaši! Vidite, to jej je bilo! Da so mene poklicali, zvrnil bi bil na njo kake štiri škafe vode (ki bi bili pogasili ogenj v njej), ali bi jej pa bil zagovoril, kar časih prav dobro pomaga. No, pa takrat, kadar je sila, se ne spominata človeka! Za tega delj pa umirate, kakor muhe pred zimo! Prav vam je!“ —

Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja.

Spisal Simon Rutar.

(Dalje.)

VI.

Neta 976. odločil je tedaj cesar Oton II. Karantanijo v njenem starem obsegu od Bavarske in podelil kot neodvisno vojvodino sinu l. 945. umršega Bertholda, t. j. Henriku Mlajšemu Luitpoldovcu. Od takrat bila je Karantanija le še dvakrat mimogrede pridružena Bavarski, ali bolje rečeno: njena vlada združena v roki bavarskega vojvode, t. j. od l. 982. do 985. in od 989. do 995. Henrik mlajši bil se je namreč že l. 977. spuntal proti Otonu v nadi, da če pridobiti tudi Bavarko in tako združiti vso dedovino svojega očeta. Ali pri Pasavu je bil potolčen in lišen njegove vojvodine. Koroško je dobil mestu njega Oto Franko-Lotarinski, sorodnik cesarjev. Ali pozneje se je Henrik s cesarjem pomiril in udobil od njega ne le Koroško, nego tudi Bavarsko l. 982. Oto pa se je moral umakniti in obdržavši svoj vojvodski naslov prevzeti vlado frijulsko-veroneške marke (982—995). Tudi Henrik se je moral skoro odpovedati Bavarski (l. 985.), tako da mu je ostala le vojvodina Koroška. Po smrti tega zadnjega Luitpoldovca l. 989. padla je

Koroška zopet v roke Henrika Prepirljivega, ki je vladal Bavarsko že od l. 985. Toda že 995. umre ta Henrik in cesar loči zadnjikrat Koroško od Bavarske ter jo podeli zopet Otonu Frankolotarinskemu. Ne zna se, kako dolgo je ta vladal Koroško in kedaj je izročil vladu svojemu sinu Konradu I., ki je pa že v prvem desetletji XI. veka (l. 1011.) odstopil z zgodovinskega prizorišča.

Od l. 976. pa do 1077. prikazuje se nam Karantanija zopet kot jedinstvena in celokupna država. Pripadale so jej še vse marke, kakor nekdanj: Štajerska (kar je niso Ogrji osvojili), Slovenska, Isterska in Frijulsko-Veroneška. Ta poslednja se je pač rada prištevala Italiji, zlasti primorje jadransko, kjer je italijanski jezik in živelj prevagoval. Tako vemo, da je Lotar kralj italijanski postavil Trst pod vladu njegovih škofov l. 948. Ali cesar Oton I. je l. 952. odločno odcepil od Italije Frijulsko, Akvilejo in Verono ter končno pridružil vojvodini Koroški. Tako je bil tudi ta del Karantije obvarovan svoji materi zemlji. Zveza med Koroško in njenimi markami bila je prav v tej dobi najkrepkejša. One marke, ki so se zdele najnevarnejše in so pretile odcepiti se od Koroške, te so vojvode navadno sami upravljali, ali pa jih poverjavali svojim najbližjim sorodnikom, bratom ali sinom. To se je gajalo zlasti glede Istre, kjer je bil italijanski živelj na obrežji vedno močen in kjer so bili začeli Benečani svoj vpliv širiti. Da so dobili isterski krajinski grofje večji odpor proti tem protivnim nameram, pomnožili so Koroški vojvode njih oblast ter jim podredili tudi Kranjsko (Gorenjsko), ki je bilo v XI. stoletju navadno združeno v isti roki, kakor Istra. Temu nasproti razdelila se je bila „marka ob Savi“ na dva kosa, na pravo slovensko ali metliško marko (Dolenjsko) ter na savinsko marko (Saunia, doljenje Štajersko). Tudi metliško marko vladali so navadno isterski krajinski grofje in to iz jednecega uzroka, kakor Kranjsko.

Ali čeravno je bila Karantanija popolnoma ločena od Bavarske in njena celokupnost bolj priznana, kakor kedaj koli poprej, vendar je bila slovenska narodnost in ljudska samosvest baš v letih 976 — 1077 bolj v nevarnosti, kakor l. 828. Uzrok tej nevarnosti je bila prvič nemška kolonizacija in drugič germanska fevdalna ustava ter iz nje izvirajoče posledice. O prvi smo že govorili na svojem mestu, ostaje nam torej že drugi uzrok pojasniti. V XI. stoletju

razpadla je namreč Karlova okrožna ustava in fevdi postali so kmalu dedni. Vsled tega so izginila ona mala, sama zase šibka okrožja in združila se v jedni roki ter skupila se v večje pokrajine. Med temi imamo v prvi vrsti cerkvene kneževine. O oglejskem patrijarhatu smo že govorili. Tu moramo le še omenjati, da je obsežal v XI. stoletji ne le večji del Frijulske, nego tudi vse Goriško (od leta 1001.), ves Kras in Notranjsko (od l. 1028.). Natorno je, da so vsi ti deli postali skoro neodvisni od Koroške vojvodine (l. 1028.). Trst in njegova okolica tri kilometre daleč bil je mala republika pod vladu svojih škofov. Druge isterske škofije so imele le bolj neznatna posestva. Samo puljski škof je vladal v takoimenovani puljski grofiji ali Polesani.

Razen teh domačih škofij imele so pa tudi tuje (zlasti bavarske) mnogo posestev na Slovenskem, katere so jim bili nemški cesarji malo po malem porazdelili. Tu moramo v prvi vrsti omenjati škofijo brižinsko, ki je bila v tem času najmarljivejša prisvojevalka zemljišča po vseh iztočnih Alpah. Na Kranjskem si je bila pridobila (974—1011) lep del Gorenjskega okolo Škofje Loke, središča teh pridobitev. Na Koroškem je bila brižinska okolica vrbskega jezera, na Štajerskem pa okrožje „Chatra“ v gorenjem Pomurju (okolo Belca = Wölz). Naravno je, da je na Štajerskem največ posedovala nadškofija salcburška. Vsa dolina Aniže, Balte, gornje Mure, Murice, Rabe ter okolica ptujška in breška bila je v njenih rokah, tako tudi Krško na Kranjskem. Bamberska škofija imela je na Koroškem okolico beljaško do goriške in frijulske meje, za tem skoro celo labodsko dolino (okolo Wolfsberga); na Štajerskem pa zemljišča v baltski in admontski dolini. Sebenska (Brixen) škofija pridobila si je na Kranjskem najsevernejši del Gorenjskega, Bohinj, Bled in Podkoren; na Štajerskem pa Podčetrtek. L. 1075. utemeljena Krška škofija dobila je od sv. Heme bogato posestvo v dolini koroške Krke ter na Štajerskem okolo Kozjega, Podsrede, Planine in Vitanja.

Premnogo posestev bilo je v rokah domačih in tujih samostanov. Koroški sv. Pavel (v labodski dolini), Št. Jurij (am Lengsee) in osojski samostan (v Žibah); Štajerski Admont, Goess, St. Lambert, Runa, pozneje tudi Žiški Kloster in Gorenji Grad; kranjska Zatičina, Kostanjevica in Bistra; goriški Rozač in kolegijatna cerkev v Čedadu niso imeli le v dotičnih zemljah svojih posestev, nego ta so bila raztresena po vsem Slovenskem. Mnogo od teh podelitev prejeli so samostani še

le v XII. in XIII. stoletji. Akoprem naši samostani niso imeli nikoli knežje oblasti, kakor škofije, vendar so uživali na svojih posestvih popolno imuniteto, tako da ni imel ni kralj ni vojvoda ničesa opraviti na samostanskih zemljah. Tudi ta posestva torej lahko smatramo kakor toliko neodvisnih držav.

Ozrmo se zdaj na posestva svetnega plemstva. Tu opazujemo najprej stare, domače plemiče, kateri so se bili radovoljno podvrgli Frankom Nemcem in dobili potrjenje za njih posestva. Tak plemič je bil Negomir, ki je dobil l. 965. Poreče (Virozach, sedaj Pörtschach) ob celovškem jezeru, in tako tudi tisti „Karantaneč“, ki je posedoval tretjino Ptuja, ali jo moral odstopiti salcburškemu nadškofu, bržkone zaradi nelojalnega ponašanja proti Nemcem. L. 898. podeli cesar Arnulf svojemu nezakonskemu sinu Svetopolku (Zwentiboch) okrožje Breže (Friesach) ali Krško grofijo z glavnim gradom Seliče (Zeltschach) blizu Brež. S tem je postavil temelj preimenitni slovenski dinastiji Seliče-Breže, kateri ni pripadalo samo to okrožje, nego pridobila si je tudi bogata posestva v savinski dolini. Že l. 895. daroval je bil namreč cesar Arnulf „Karantaneču“ Valhunu (Waltun) razen trušenjske doline (Triexen) na Koroškem tudi okolico rihebursko in krško ob Savi. Ta Valhun moral je biti bližnji sorodnik Svetopolka Seliškega, morda njegov brat in tudi nezakonski sin Arnulfov. To sledi iz tega, ker sta po smrti Valhuna in Svetoploka prišli Krška in Savinska grofija v iste roke, t. j. Vilhelma I. Ne zna se, ali je bil ta sin Valhunov ali Svetopolkov. Vilhelma I. istimenski sin nabaja se v listinah X. stoletja kakor grof trušenjski in savinski ter imenujeta se njegova sina Vilhelm in Luitold (Hormayr, Beiträge zur Lösung der Preisfrage II. Heft pg. 181). Morda temu Vilhelmu III. je daroval cesar Oton II. l. 980. posestva okolo Vitanja. Izvestno pa je naš Vilhelm III. tisti, kateremu je daroval Henrik II. leta 1015. mnogo kmetij okolo Kozjega, za tem ob Sotli, Mirni in Savini; ter cesar Konrad II. l. 1025. (in 1028.) zopet trideset kmetij v dolinah Koprivnice, Hodinje in Voglajine (Felicetti etc. pag. 40). Po vsej pravici sklepajo zgodovinarji, da so Valhun in njegovi nasledniki izvrševali grofovsko oblast v Savinski marki. (Tangl. Ueber den angeblichen Markgrafen Popo Starchand von Soune, Mitth. d. hist. Ver. f. Steiermark IV.) Žena Vilhelma III. je bila pobožna Hema iz rodovine traungauskih (štajerskih) grofov, katero so pozneje za svetnico razglasili. Kakor se zdi, je njen mož zgodaj umrl in zapustil dva sina: Vilhelma IV. in Hartvika.

Starejši sin je poginil l. 1036. v boji proti Eppensteincu Adalbernu, ki se je hotel v drugo polastiti koroškega vojvodstva, mlajši pa je moral še mlad umreti (pripoved priča, da je oba sina ubil neki rudokop). Zato je darovala vdova Hema vsa svoja posestva cerkvi ter utemeljila samostan Krka (1042—1044), iz katerega je postala kasneje Krška škofija. Druga posestva Seličanov pripadla so njih sorodnikom. Med temi so bili najvažnejši grofi huenburški (razvaline tega grada Huenburg ali Heunburg, slov. Obri, vide se še vedno nad Velikovcem), kateri niso podedovali le vso trušenjsko grofijo, nego tudi večino seličkih posestev v Saviniji s Celjem vred. Nekoliko teh posestev so darovali samostanu Št. Pavel, vse drugo pa je pripadlo po izumrtju Huenburgov (l. 1322.) njih sorodnikom Celjanom.

Razen te slavne slovenske dinastije bilo je gotovo še drugih, ki so si znale s svojim modrim ponašanjem pridobiti naklonjenost nemških vladarjev ter tako utemeljiti večjo ali manjšo kneževino na Slovenskem. Tako je vladal okolo l. 1025. grofijo Muriško (Mürzthal) grof Turdegowo (Terdigoj?). Ali vselej ni mogoče določiti, katera dinastija je bila slovenska, katera ne, ker viri nam tega ne poročajo, po imenu samem pa ni mogoče sklepati, odkar so prišla v rabo nemška imena tudi pri slovenskem plemstvu. Izvestno je tudi, da so v drugi polovici XI. stoletja vedno bolj nemške dinastije stopale na mesto slovenskih.

Taka nemška dinastija je Sempt-Ebersberg in njej sorodna Weimar-Orlamünde, ki je vladala v Istri in na Kranjskem. Na Štajerskem so se ukoreninili Playn-Peilsteinci okolo Gradea, Lipnice, Ščavnice in Pilštanja. Severni del Štajerske prihajal je vedno bolj v roke traungauskih ali štirskih grofov, južno marko pa so vladali do l. 1149. Andechs-Hohenwarti. Zelo važna je dinastija Eppensteinska, ki je iz doline Murice in Jablonice razširila svoja posestva ob gorenji Muri (zlasti okolo Judenburga) in noter v Koroško. Ta rodovina vladala je dvakrat vojvodino Koroško, od 1012—1035 in od 1073—1122, ter davala Istri krajinske grofe. Za Eppensteinci dobila je to vojvodstvo dinastija Sponheim-Ortenburg 1122—1269. Ta je posedovala na Štajerskem okolico mariborsko in laško ter pridobila l. 1091 posestva labodskih grofov v jednakoimenski dolini. Na Kranjskem so imeli Sponheimci skoro vse Gorenjsko. Mlajša je dinastija Ortenburgov, ki je bila naseljena okolo Špitala, Paterniona, Zabrdeca (Afritz), Weissensteina itd. Na

Kranjskem je bilo ortenburško vse zemljišče med Soro in Kranjem, stolp v Kranji, grad Kamnik, grad Wallenburg pri Radovljici, na Dolenjskem pa gospostvo Ribnica, ki je sezalo na jugu preko Kočevja do Kolpe. Sosedje Ortenburžanov na Koroškem bili so lurnsko-bistriški grofje. Ti so imeli skoro vso gorenjedravsko dolino na Koroškem ter bistrsko na Tirolskem. L. 1090. dobili so od svojega sorodnika Henrika Eppensteinskega grofijo goriško. Na Goriškem je ta dinastija skoro razširila svoja posestva okolo Gorice, po Krasu, Notranjskem in Istri, a imela je razen tega tudi večji del južne Frijske.

To so le večji dinasti po Slovenskem. Razen teh bilo je še mnogo mnogo manjših, in tudi tuje vladajoče rodovine imele so posestva na Slovenskem n. pr. tirolski Andechs-Merani v Istri in Kranjski. To je zadosta jasen dokaz, kako razkosana je bila naša domovina in kako oslABLJENA vojvodska oblast. Pač nam kaže zgodovina te dobe moža, ki je čutil tako sramoto ter skušal staro karantansko vojvodino zopet ojačiti in okrepiti, ali njegovo prizadevanje se je razbilo ob odporu tujega plemstva. Ta mož je bil koroški vojvoda Adalbero, sin Markvarda Eppensteinskega. Adalbero znal si je pridobiti vojvodstvo Koroško l. 1012. in začel krepko vladati. Njegov vpliv se ni poznal le na Koroškem, nego po vseh markah te vojvodine, da celo v oddaljeni veroneški marki. Znal je upokoriti po neodvisnosti hrepeneče grofe in tako si je pridobil med njimi mnogo sovražnikov. Da je Adalbero gojil visoke namere, priča nam to, da je vzel za ženo sestro nemške kraljice, soproge Konrada II. Mislil se je tako zadosta močnega odcepiti Karantanijo od nemške države. Ali spominivši se usode Ljudevita Posavskega hotel si je pridobiti prijateljstvo njegove južne sosede, baš v tisti dobi mogočne hrvatske države. Iz nemških letopisov se da posnemati, da je bil Adalbero sklenil zvezo s Hrvatsko. Toda nemški plemiči so skoro izprevideli namere Adalberove in jih poročili Konradu II. Tudi Vilhelm III. Seliški zavidal je Adalberu srečo. Ni mogel prenašati njegove krepke vlade ter šuntal Konrada proti koroškemu vojvodi. Kralj omeji Adalberovo oblast najpoprej s tem, da osvobodi l. 1028. oglejskega patrijarha in tridentinskega škofa popolnoma od vojvodske jurisdikcije. Za tem pregovori v Bambergu zbrane nemške kneze, da izrečejo prokletstvo in progonstvo nad koroškim vojvodo. Sedaj se vzdigne vse nemško plemstvo proti Adalberu in ta mora zbežati iz zemlje l. 1035. Ali kmalu se je zbrala njegova stranka ter že naslednjega

leta se vrne Adalbero na Koroško. Tu se maščuje nad Vilhelmom III. s tem, da ga da ubiti. Ali cesar ga z novega prekolne in Adalbero mora drugikrat v prognanstvo. Še le po smrti Konrada II. l. 1039. poskuša Adalbero tretjikrat svojo srečo in se vrne na Koroško. Toda njegovi protivniki so bili tudi zdaj močnejši in Adalbero pogine v brezvspešnem boji in ž njim celokupnost Karantanije.

Posledice Adalberovega upora bile so žalostne za državno idejo Slovencev. Da bi moč Karantanije oslabil in vsako upornost uničila, začela je nemška cesarska politika ločiti marke od matere zemlje ter povzdigati jih do samostojnih kneževin. Najprej je ločil Konrad II. gorenjekarantansko marko (gorenjo Štajersko) od Koroške, odvezel njeno upravo Eppensteincem, ter jo predal grofom Wels-Lambach, od katerih so jo dobili l. 1055. grofje traungauski ali štajerski. Tudi južne marke ločile so se skoro od Koroške ter počele svoje samostalno življenje.

(Konec prihodnjic.)

Brez hiše.

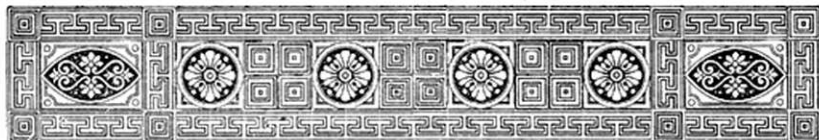
Naša je prosila mati:
 „Simon, slišiš, pojdi spat!
 Ni lepó, če fant se klati
 V noči preko tujih vrat.“ —
 Dober sin sem mater slušal,
 Voljno sem k pokoju šel,
 A zastonj sem spati skušal,
 Ker sem ljubico imel.
 Skrivna moč me je gonila,
 Tihotapil sem do nje,
 Ki je moja zvezda bila,
 Moje solnce, moje vse! —
 In kako me je sprejela!
 Rekla mi je: „Nič ne bo!
 Drugega si bodem vzela,

Fanta s hišo in zemljó.
 Hiše nimaš in študiraš,
 S časom stopiš pred oltar.
 Čemu znanja mi podiraš?
 Nisi sam svoj gospodar!“

— — — — —
 Dobro me je ohladila,
 Tihotapil sem od nje,
 Ki je moja zvezda bila,
 Moje solnce, moje vse.
 Mati mi sedaj ne pravi:
 „Simon, slišiš, pojdi spat!“
 Ker se sam po svoji glavi
 Rad ogibljem tujih vrat

Simon Bric.

Večna luč.

Na polji širnem, glej ga tam!
Stoji samoten božji hram.
Svetilka zlata v njem gori,
Gori vse dni in vse noči.

Naj hram ogrinja mrak temán,
Naj krog divjá vihár strašán,
Od znotraj luč ne vgasne mu,
Obseva stene jasne mu. —

Li nisem jaz tá božji hram
V življenja širnem polji sam?
A srce svitel je oltar —
Kaj mrak, nevilta njemu mar?

Gorázd.

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

IV.

Alles das Neigen
Von Herz zu Herzen,
Ach, wie so eigen!
Nemška narodna.

Druzega popoldne sedel je Kosan že v prostorni grajski sobani,
in zabaval se z dokaj obilo družbo v živahnem razgovoru.

Ko se je bil zjutraj probudil, bil je sklep njegov gotov,
da mora odriniti od doma; del je tudi večino svojih stvari v red
ter vprašal sestro, kje bi se dobil voznik, da ga potegne v najkrajšem
času do mesta. Proti poludne pa je sklenil, da še ne odide danes ali
jutri; — čemu tudi, ko nima gotovih opravil zunaj na tujem.

Po opoludanskem obedu stal je pa zopet nekoliko časa na vežnem
pragu ter zrl gori proti Potoku in doli po vaški ulici. A kmalu
vrnil se je v svojo sobico, opravil se v najboljšo obleko, katero je
prinesel s seboj in pol ure pozneje sedel je v gradu v veliki pro-
storni sobani poleg starega grajskega gospodarja Wernerja.

Vzprejel ga je bil isti gostoljubno, skoro presrčno, in tudi nadlajtnant oveselil se je jako slikarjevega prihoda; Berg pa se je vedel tako, kakor prejšnjega dne. Teta, svakinja gospodarjeva, bila je res stara skoro „kakor zemlja,“ a vendar živa, gibčna in vesela. Govorila je največ od vseh navzočih.

„Vi ste tu doma!“ dejala je slikarju; „to sem že zvedela pred par dnevi; včeraj pa mi je Olga pripovedovala, da Vas je srečala, to se pravi, jaz sem uganila, da ste morda Vi bili; dejala je, da ste jo spremili iz gozda do tu doli pod grad; pa kje je vendar Olga?“

„Na vrtu je,“ reče hladno Berg.

Kosan se je bil malo zarudel pri opomnji stare tete o včerajšnjem srečanju z Olgo. A pri slednjih njenih besedah prepričal se je, da teta ne ve ničesa o prvem srečanju njegovem z Olgo. In to spoznanje gnalo mu je skoro zopet kri v obraz. Pa premagal se je.

„Res je!“ reče naglo, „srečala sva se včeraj z gospodično, in jaz sem bil tako iznenadejan, kakor ona; kajti, kdo bi bil mislil srečati tu doli v gošči družega človeka, nego kmetskega!“

„Da, da, tako osamljeni smo tukaj,“ omeni gospodar, „da se sovrstnikov skoro strašimo, ako jih nenadoma ugledamo! Ha, ha, res je tako!“

„Pa Vi vendar ne bivate vedno tu?“ vpraša slikar površno.

„Časih potujemo v poletnem času,“ odgovori graščak; „letos smo ostali doma; prijetna družba na deželi je tudi več, nego nemirno vozarjenje po svetu.“ — Obrnil se je pri teh besedah proti Bergu.

Kosan, ki si je bil zunaj med svetom pridobil že doberšen kos one lastnosti, ki daje človeku hitro spoznati v govoru družega videz in resnico, čutil je nehoté, da za zadnjimi besedami gospodarjevimi tiči nekaj pikrega, njemu vendar neumljivega.

Berg pak se je mirno priklonil, a preko usten mu je šinil kratek zasmeh.

„Gospod pl. Berg je ženin moje hčere Olge,“ reče sedaj Werner, ki se je bil domislil, da onega v tej lastnosti še ni bil predstavil slikarju.

„O!“ smeje se nadlajtnant, „gospod Kosan je že o vsem poučen; storili smo to že včeraj!“

„Da, da, res je,“ reče Kosan ter se obrne k staremu gospodu; „čestitam, čestitam!“

Dejal je to uljudno, kakor včeraj; samo ne tako mirno, nego skoro hlastno in gorko.

Hotel je še nekaj pristaviti, kar vstopi Olga. Po prvih pozdravih pripovedovala je, da je bila na vrtu, a da vročina postaje neznosna. Lice jej je v istini gorelo. Sedla je na prazen stol poleg slikarja, in pogovor vse družbe vil se je potem okolo raznih nepomenljivih predmetov.

Kosan se je hotel kmalu posloviti, a stari gospod ga je pridržal, vabeč ga, naj ostane do večera; saj na deželi ni tako, kakor v mestih. — In slikar je ostal.

Berg in nadlajtnant sta odšla; prvi je hotel pisati domov, drugi je govoril o nujnih opravilih, in tudi gospodar obrnil se je naposled h Kosanu, rekoč: „Ogledite si malo grad in vrtove! Pa kaj pravim, Vam je bilo vse že prej znano, nego meni. Vender bode sedaj zunaj prijetneje, nego tu; solnce se je nagnilo. Olga in teta Mara Vam radi pokazeta naše kraljevstvo!“ dostavi smeje se.

Vsem je bilo prav tako, in šli so na vrt; Werner je hotel priti pozneje za njimi.

Po kratkem sprehodu ostali so v lopi naslonjeni konec vrta ob stari zid. Teta je odšla za nekoliko časa po poslih, in tako sta ostala Olga in Kosan sama. Ona je zrla na pletenje v rokah in on je bil za trenutek v zadregi, o čem bi pričel govoriti. Menili so se bili o prejšnjem gospodarji Potoškem, in teta Mara pravila je o dolenskem gradu, kateri je bil prej lastnina Wernerjeva.

„Vi pač ne ostanete dolgo več v tem kraju,“ povzel je slikar po kratkem molku; „in potem Bog zna, kdaj se bodete zopet vrnili. Tako daleč pojedete, na Saksonsko, kakor sem čul!“

Ona se je malo zarudela; o tem predmetu do sedaj še nista govorila.

„Ah kaj!“ reče potem živo ter upre svoje temno oko v mladega moža; „sedaj še ne mislim mnogo o tem. To je še daleč! Oča in — in — gospod Berg pravita: prihodnjo pomlad ali jesen; — in jaz — jaz pa v istini nisem mnogo mislila o tem.“

Slikarju se je nekaj posvetilo v možganih. Naravna, skoro najivna odkritosrčnost deklčina, in oni pikri odnev v graščakovih besedah, na katerega je bil prej pozoren postal, podala sta mu v trenutji ves položaj. Skoro bi bil jedno neumno zinil. Hotel je namreč reči: „In Vi ne ljubite svojega ženina?“ Pa zadušil je ta vzklik še o pravem času ter dejal:

„Gospod Berg je pač že dolgo časa znanec v Vaši hiši?“

„Brat moj seznanil ga je z očetom našim! To še ni tako dolgo.“ Molčala sta jeden trenutek.

„Ali se bode te Vi vrnili na Vlaško?“ vpraša potem naglo ona.

„Da, vrnil se bom!“

„In kaj slikate sedaj?“

„Dela posebnega sedaj nimam; vrnil se bom morda v Rim, in tam daje prilika delo.“

„Jaz tudi še vedno risam, kadar imam kaj časa; očetu sem naš grad narisala.“

„To mi bode te vendar pokazali?“

„Ne vem!“ reče ona ter povese oči na pletenje; „morda Vam zopet —“

„Ne bode kaj po volji? Mislite?“ smeje se Kosan; „odpustite, gospica, ali sem Vas tedaj žalil?“ nadaljuje resno.

„Ne, ne!“ reče ona; potem se ozre po vrtni stezi proti gradu.

„Pa kam je šla teta, da je ni nazaj? Opraviti ima res mnogo. Ali Vaši starši še živé?“ vpraša zopet naglo slikarja.

„Mati, — očeta nimam več!“ Ljubo mu ni bilo, da se je pogovor zasukal; rajši bi bil govoril še o lanskem letu, in o vili Borghése.

V tem je prišel Berg na vrt.

„Tu je prijetneje sedeti, nego v opoludanskem solnci doli po močvirnih travnikih hoditi, — li ne?“ vprašal je dobre volje.

„Se ve da!“ deje Kosan; „miloval sem Vas včeraj skoro; pravijo pa, da lovske težave tem bolj služijo, čim silnejše so; jaz nisem lovec.“

„Jaz tudi ne pravi lovec!“ smeje se Berg; „ako delo ni presilno, grem rad s puško na rami ven v gozd; in družbe je treba, družbe!“

Sédel je pri teh besedah poleg svoje neveste, katera je molčé zrla v pletenje.

„Tukaj tudi ni pravega lova; pri nas v Nemcih je druga. Tam vsakdo čuva svojo divjačino, a tu je mnogo zanemarjenega, in kakor Albert pripoveduje, ima tu vsak kmet svojo puško v podstrešji skrito!“

„No, tako hudo pač ni,“ deje Kosan.

Pojdite vendar,“ oglašil se Olga, „moj brat vso svojo lovsko nezgodo pripisuje vplivu lovskih tatov, ne da bi se samega dolžil! Ako ničesar ne ustrelji, pa pripoveduje, da so tatje pred njim vse iztrebili!“

„Tu je morda nekoliko resnice; škoda, da ga ni tu, da bi se opravičeval,“ smeje se Berg; „naj že bode lov tak ali jednak, to morate vendar priznavati, da imamo pri nas te razmere bolje urejene. In tudi ljudstvo! Kakov razloček med našim kmetom in tukajšnjim!“

„Kakšen razložek menite?“ vpraša pozorno slikar.

„Gledé duševnih zmožnostij in glede olike nemški kmet preseza vender silno tukajšnjega slovenskega!“

„Nikakor ne, gospod pl. Berg!“ oporeka resno Kosan.

„Vi se šalite! Pomislite vender, pri nas imamo mnogo kmetov, ki so se naučili pisati in brati. A tukaj ljudstvo, ko bi tudi umelo to, nima knjig, da bi porabilo to skromno vednost. Tako so mi pripovedovali.“

„Žal, da je nekoliko resnice v tem. Kar je še najti v tem oziru, pustili so nam Francozje; — a kar se tiče zmožnosti našega ljudstva — jaz dvojim, da imate gori na Saksonskem primeroma toliko ljudij, ki bi se bili naučili v tako kratkem času francoskega jezika, nego tu pri nas. In Francoz je vender tudi vam gospodoval.“

„Jaz umem, da se potezate za to ljudstvo,“ reče skoro porogljivo Berg; „Vi ste tudi iz njega — a kdo Vas je izobrazil nego nemška vednost?“

„Res je to, toda le deloma, učil sem se tudi od drugih; toda ko bi se bil tudi samo od Nemcev, — to vender Nemcu ne daje pravice, da postane moj gospodar, ali da je meni zabranjeno, biti njegov sovrstnik! Je li učence vedno nižji od učitelja?“

Berg je mignil z ramami.

„Jaz tudi mislim, da ni lahko najti boljšega in razumnejšega kmeta, nego je naš!“ oglašil se Olga, ki je do sedaj pazno poslušala. „Govori, občuje se lahko z njimi, in kako dovtipni so ti ljudje, in prijazni, odkriti!“

Kosan je veselo uprl pogled v njo; Berg je to zapazil.

„Jaz se nadejem,“ dejal je obrnivši se k svoji nevesti, „da Vam bodo naši še bolje ugajali; živela bodeva vender večinoma na deželi!“

Kosan je s paličico brskal po pesku, in tudi Olga ni takoj odgovorila, a pri tem je prišel grajski gospodar k njim v lopo.

„Ah,“ klical je že pri vhodu stoječ, „krasno misel imam, ako jo bode naš mladi znanec uresničiti hotel!“

Vsi so uprli pozorne poglede vanj.

„Kaj pravite, gospod Kosan, in ti Olga? O Vaši naklonenosti ne dvojim, gospod Berg! Vi nam hočete odpeljati hčerko, a sedaj je prilika, da vsaj nekaj nje obdržimo tukaj — ako je namreč gospôdi po volji?“ — Stari gospod je govoril to z dobrovoljnim smehom.

„Kaj mislite, oča?“ vpraša Olga radovedno.

„Kaj družega, nego prositi gospoda Kosana, da tebe naslika. Ne mudi se Vam nikamor sedaj v vročem poletnem času, in če blagovolite.“

„Izvrstno!“ vzklikne Olga, „jutri že lahko pričnemo.“

„Vi me predobro sodite, gospod Werner,“ reče slikar, „izpovedati moram, da sem še malo jednacega delal! Ako Vam je pa po volji, — iz srca rad se lotim te poskušnje!“

Sam pri sebi pak si je v prvem trenutku mislil, da bode starega gospoda objel za to ponudbo. — Berg je smehljaje pritrtil. „Tako hitro vender ne bode mogoče pričeti,“ dejal je potem, „kajti gospod Kosan potrebne priprave gotovo nima doma, ker je prišel samo za nekoliko dnij.“

„To se hitro preskrbi!“ zavrnil je ta, in potem so določili, da bode grajski hlapec, ki ima iti drugega dne v mesto, prinesel vse s seboj, česar bode slikar naročil.

Pozno je bilo, in mesec je svetil jasno na peščeno, med kolesnicami malo zarastlo pot, ko se je po njem vračal slikar iz grada. Hladno je bilo, kajti sever je drobil na nebu lahke meglice, in trnjevo grmičevje, ki je stalo tu in tam na bregu nad potom, zibalo in gugalo se je na lahko v sapi. V stari tepki nad vaškim pašnikom je žvižgal čuk, pod kolovozom v deteljšči pa je zapel časih prepeljak.

Kosan ni čutil, da je hladno. Snel je klobuk z glave ter korakal hitro navzdol po potu.

O denšnjih dogodkih ni premišljeval, niti o tem, bi li odpotoval ali ne, niti o Bergu — ženinu; jedino to mu je brodilo po mislih, da bo slikal njo, Olgo! In v grad pojde sleherni dan, in sleherni dan jo bo videl. In kaj potem? Kaj potem? Tega ni vprašal, niti samega sebe, niti kar tako tja v jeden dan. — Kaj mu je bilo mari do tega!

Tam na nasprotnem griči, onkraj Rodice ukali so fantje. Kosan postal je malo na ovinku nad domačo hišo in poslušal; zaukal bi bil skoro tudi on!

(Dalje prihodnjič.)

Zemeljski potresi.

Spisal J. Jesenko.

XXVI.

Vpliv zemeljskih potresov na studence, reke, jezera in morja.

Poveliko vpliva imajo potresi in od njih prouzročene premembe na vodo, na studence, reke in morje. Tresenje ali gibanje površnih zemeljskih plasti prenareja podzemeljske pretoke, tu jih razdira, tam razširja in razteguje ter tako močno vpliva na vrelece ali studence. Ti začno časih bolj močno teči, časih se pa tudi zmanjšajo ali pa popolnoma usabnejo. Časih se zmešajo z vodo pod zemljo razne tvarine, prsti (glina) in okisi, in vreleci se potem skalé, različno pobarvajo ali dobé tudi poseben ukus. Radi menjajo tudi temperaturo ali toplino, gorki studenci namreč postanejo časih hladni, hladni pa časih gorki.

Ko je v juniji 1660. potres potresal Pireneje, razhladili so se h kratu vreleci v Bagnèresu (katerih navadna toplina je 51° C.), da so kopalci morali nagloma iti iz vode. Nasprotno so opazovali v južni Italiji. Grimaldi poroča, da so topli vreleci pri sv. Evfemiji pri potresu Kalabrijskem postali še toplejši, isto tako vreleci na otoku Ischia pri Neapolji pri potresu leta 1818. O potresu Lizbonskem so se skalili razni studenci v francoski pokrajini Provenci in nekateri so celó prenehali teči; takrat so se h kratu skalili gorski vreleci v českých Toplicah, potem za nekaj časa usahnili, a kmalu so jeli od železnega okisa porudečeni nenavadno močno hobotati, tako da so poplaveli vsa kopališča in celó del predmestja. Jednako so se porudečili topli vreleci v Bristolu. Ob močnem potresu na Armenskem (l. 1840.) se je premenila žila imenitnega studenca sv. Jakoba, tako da sedaj izvira

na drugem mestu; studence pri Argurúi se je skalil ter dobil ukus po vodenčevem žveplenci; v okraji Nahičevanu pa je za nekaj časa usahnilo okolo 30 vrelecev. Po Halaški se je po potresu na Českem (1. do 10. januarja 1824.) napela voda v studencih in vodnjakih, v Algeriji so pa naslednje leto po potresu usahnili vreleci in vodnjaki. Že rečeno je bilo, da so po potresu v Zagrebu 9. novembra celi dan bili kalni topli vreleci v kopeli Oroslavski in da so kaj nemirno hobotali izpod zemlje.

Začasne ali pa stanovitne premembe zemeljske skorje na površji in v njenih površnjih plasteh vplivajo močno na potoke in reke, prenarejajo njih pretoko, zdaj h kratu pomnožujejo ali pa zmanjšujejo množino tekoče vode, zdaj jo pa nenavadno kalé ali barvajo. Mnogokrat obračajo potresi pretoko v drugo stran, časih jo celó zagrade in tekoča voda se nabira v večje ali manjše jezero. Če je tresenje pretrgalo razne vodne žile, pomnožuje podzemeljska voda reke in potoke; če pa v pretoki nastanejo razpoke in brezdna ali požiralniki, požirajo ti tekočo vodo, tako da reke in potoki časih nehajo teči, časih se pa le zeló zmanjšajo. Da se tekoča voda vsled potresov sedaj bolj, sedaj menj skali in raznovrstno pobarva, pač ni treba posebno poudárjati. Ko so leta 1511. razsajali močni potresi po Kranjskem (poročilo v ohranjeni knjigi Biblia sacra), udril se je vsled hudega gibanja blizu Ljubljane hrib iz rudeče zemlje, tako da je 6. junija zjutraj bila Ljubljanska popolnoma porudečena. — Po hudem potresu na Angleškem leta 1158. je prenehala teči reka Temsa in leta 1833. se je isto zgodilo reki Motali pri Linköpingu na južnem Švedskem; ljudje so lahko šli prek pretoke s suhimi nogami. Hamilton je poročal, kako je v Teranovi kalabrijski potres odtrgal velikanske kosove nasproti si stoječih hribov. Zemlja je zdrsnila v dol in je reki pot zaprla; nad zagrado se je nabralo jezero. „O potresu je zginila reka kot pri Rozarni, a kmalu, nadaljuje Hamilton, prikazala se je zopet ter vso dolino poplavlila dober meter visoko.“

Ker se pri potresih tresejo ali gibljejo tla jezerom, vznemiriti se mora tudi voda ter se ali le potresa in ob bregovih sedaj napenja sedaj pa upada, ali pa se v valovih giblje in čez bregove vali, če niso previsoki. Tako so bila med potresom v Lizboni silno vznemirjena vsa jezera po zahodni Evropi ter so sedaj se napenjala, sedaj pa upadala. Tako se je močno napelo Neufchatelsko jezero ter poplavlilo

bregove; bližnje Murtensko jezero pa je bilo upadlo za 2 metra. Močno vznemirilo se je tudi Komsko jezero v severni Italiji; isto so opazovali pri Templirskem jezeru na Prusovskem in pri Wenerskem na Švedskem. Zelo napela so se tudi škotska jezera; Lomondsko in Nesko jezero sta segali celo meter visoko nad bregove.

Ker podzemeljska sila potresa morska tla, trese se vsled tega tudi morje ter dela valove, ali se pa samo nopenja in upada kakor voda v posodi, ki si jo na jedni strani nagloma prizdignil ali pa od spodaj v dno močno sunil. V zadnjem slučaju se morje navadno le močno potrese, nikakor se pa posebno ne vznemiri njegova gladina. Fizika prav naravno pojasnuje, da se to potresanje morsko čuti tudi na ladiji, ki ravno plava po potreseni vodi. Tako poroča Caldeleugh, da so med potresom Čilskem (20. febr. 1835. l.) močni sunki čutili se na ladijah, ki so plavale 160 kilometrov (100 angl. milj) daleč od bregov. Kar je o enakih sunkih v ladijo pravil prebrisani kapitan Wolfallu, omenil je ta v svojem popisu Lizbonskega potresa. A tudi pri sv. Lukarji se je zdelo pomorščakom, da so njih ladije nenadoma zadele na tla ali podmorsko skalovje. Le Gentil se je jedenkrat peljal po Moluškem morji, kar je močni potres tako potresal morje ter suval v ladijo, da so težki topovi na njej odletovali in raztrgali lestvice iz vrvi. Leta 1837. (7. novembra) je potres Valdivijski našel kitolovca blizu otoka Ciloe in tako močno je suval v ladijo kitolovnico, da so iz lukenj odleteli jadniki ter se izgubili. Ker morje pokriva večino zemeljskega obla, mora se pač kaj pogostoma potresati in gibati, zakaj ni ga uzroka, da bi se morska tla potresala bolj po redkem kot suha zemlja. Gotovo se trese zelo pogostem, a navadno ondu ne plava nobena ladija, da bi zapazila ono tresenje.

Drugače je to ob morskih bregovih, kjer morje vsled potresov upada in se nopenja ter v strahovitih valovih vali čez bližnjo suho zemljo. Njegova sila poplavi bregove, razruši razne stavbe, zanese jih daleč v suho zemljo ali jih pa odstopaje vrže daleč v morje. Wolfall je popisal, kako so štirje nenavadno visoki morski valovi pri potresu razsajali v Lizboni. Španec don Antonio d' Ulloa je popisal, kako je morje takrat divjalo v Cadixu. Ob najstih dopoldne se je privalil val, ki je molil 20 metrov nad navadno morsko gladino ter je poplaval vse zidove ob morji in jih silno razrušil, skale kot male in velike kočje je premikal po 50 stopinj daleč. Pri potresu v Limi (1746) je planil 26 metrov visok morski val čez bližnje

pristanišče Callao in pokončal mesto in skoro vse prebivalce; od 23 ladij jih je 19 precej ugonobil, 4 pa je iz luke zanesel jedno uro daleč na suho. Jednako se je godilo pri potresu na Jamajki; morje je toliko narastlo, da je težko vojno ladijo iz luke v Port Royalu odneslo čez hiše ter jo sredi mesta postavilo na ravno streho neke hiše. Darwin (*Voyages of the Adventure and Beagle*, III, 370) poroča, kako je leta 1835. potres porušil Valdivijo in Concepcion ter mesto Talcahuano do temeljnih zidov skoro popolnoma odplavil; vse ondotno obrežje je bilo čez in čez pokrito z bruni in hišnim orodjem in posodjem, kot bi bilo tam ob breg trčilo in razbilo se tisoč velikih ladij. O zadnjem hudem potresu na Peruvanskem (13. avgusta 1868) poroča neki prebivalec iz mesta Iquique ter posebno živo popisuje pogubno morsko valovanje. „Ko se je zemlja nekoliko umirila, šel sem doli po stopnjicah ter pred cerkvijo našel vse zbegane ženske naše družine. Skušal sem jih pomiriti, a zastonj. Bale so se, da nevarnost še ni minila. Zato sem jih peljal na most, s katerega se zahaja na ladije, ter jim zagotavljal, da so tu popolnoma varne, ko bi se podrla tudi vsa hiša. Da bi se ogenj ne vnel, ukazal sem postaviti dimnik, ki se je bil zvrnil. Nato sem šel v hišo pogledat škodo. Tu je bilo vse vprek. Po tleh so ležali kozarci, steklenice, benčini (lonci za čvetlice) in razna hišna oprava. Iz hiše prišedši na ogel, od katerega drži kratka pot do morja, zagledal sem strahoma, da je mali val morski ravno dosegel vrata kupčijske pisarne. Ob jednem so s prej omenjenega mosta privpile ženske ter z drugimi tekle v bližnje gore.

Nehote sem se zmisлил na Callao in sv. Tomaža. Ves prestrašen sem zapazil, kako je morje odstopalo, ne počasi kot se je prej napejvalo, ampak siloma, da je človeka kar groza obhajala. Obrežje se je vzdigovalo, tako da morja tja do otoka ni bilo več videti. Nekateri trdijo, da se je tu bilo popolnoma izgubilo. Kar sem ne daleč za otokom zagledal visok morsk val, ki se je nagloma valil proti suhemu. Nemudoma sem poklical prijatelja iz hiše ter jima pokazal pretečo nevarnost. A prijatelja sta mislila, da se bo val razbil na otoku. Zato smo toliko še čakali ter strmeč gledali, kako je siloma drlo morje prek otoka ter vodo v nebo sikalo. Prišel je zadnji trenutek, če smo se hoteli rešiti. Strahovito je bučala voda, ko se je bolj bližala suhi zemlji. Sedaj smo začeli bežati. Za zadnjega, deset stopinj za nama, bilo je že prepozno, kajti voda ga je ugrabila in naprej pognala. Ko je ostal sredi razvalin na desni in levi podirajočih se

hiš ter hotel si pomoči, zgrabila ga je voda znova ter dalje vrgla. Ko se je nazadnje umirilo morje, ostal je na suhem ne vedoč kako. Res sem se zavedal nevarnosti, a kljubu temu sem po kratkem teku se ustavil, da bi videl, kako je morski val razsajal. Pač bi tega ne bil storil, ko bi bil slutil silovito njegovo moč. Zato se tako živo spominam trenutka, ko je val došel do suhe zemlje. Val ves umazan (črn) od peska in blata, ki ga je na dnu razril, bil je dobro 10 metrov visok (po drugih poročilih 13 metrov). Sezal je do pomola hišnega, a vodo in pene je sikal še čez hišo.

Prej sem se nadejal, da se bodo močne hiše ubranile silovite vode, a kako sem se varal. V jednom samem trenutku je izginila cela ulica de la Pantilla z najstrašnejšim ropotanjem podirajočih se hiš, vendar silovito morje ni izgubilo kar nič svoje moči; če prav je pred seboj valilo cele hribe lesa in razvalin, odplavilo je tudi naslednje hiše kot bi jih bilo odpihalo. Le ko je val dalje drl gori v napeto zemljo, pojemala je redoma njegova visokost in njegova sila. Tekel sem, kolikor sem mogel. Prišedši 200 stopinj dalje sem zagledal na desni strani, kako je morje ob celem bregu odplavilo vse hiše ter z njih razvalinami neprestano dalje drlo. Sedaj sem ves onemogel tudi obupal. Ker mi je bilo morje za petami ter mi je tudi od strani pretilo, mislil sem, da sem izgubljen, ter sem se ustavil. A komaj dve stopinji od mene pustilo mi je življenje. Ko sem se ozrl, že je bilo upadlo do navadne gladine. Izginile so bile vse hiše in stavbe od mitnice do skrajnega konca ulice Pantilske; rešil se je le višji del mesta okrog cerkve.“

To nenadno upadanje in napenjanje morja ob bregovih so kaj različno pojasnovali. Mitchell je mislil, da so pod morjem velikanske jame, katerih stropje se pri potresih podere. Nato h kratu požró toliko morske vode, da se morje z bregov za nekaj časa umakne, a potem val prišedši iz nasprotne strani plane čez nje. — Ker se pri potresu nenadoma vzdignejo bregovi in bližnja morska tla, mislili so drugi, da se vsled tega mora morje umakniti; ko se pa zopet znižajo bregovi in morska tla, mora morje z največjo silo planiti čez nje. — James Hall je mislil, da potres h kratu prizdigne del morskih tal ter z njimi nagloma kvišku požene na njih stoječe morje; to sprva potegne vodo od bližnjih bregov, čez malo časa se pa ta siloma nazaj k suhi zemlji vali. Le malo drugače je Darwin pojasnoval to prikazen. — Najbrže je Mallet jedini tu zadel pravo. Kadar

se potresajo morska tla, pravi Mallet, narejajo se dvojni valovi. Potresni valovi v trdi zemeljski skorji (v morskih tleh) prehité potresne valove v morski vodi; zadnji dospé do suhe zemlje (bregov), ko se je ta že bila potresla. To teorijo je Mallet ustanovil na podlagi raznih primorskih in morskih potresov ter je ž njo pojasnil vse dotične prikazni. Ž njo se ujemajo raznovrstne opazbe, da je morski val pridrl še le potem do suhe zemlje, ko se je ta že nehala tresti.

(Dalje prihodnjič.)

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal J. Trdina.

7. Vila.

Na Gorjancih so prebivale v stare čase Vile. Vile so bile prelepe, mlade deklice, ki niso poznale ne matere, ne očeta. Ljubiti in možititi se niso smele. Oblačile so se v belo tančico, ki jim je pokrivala vse truplo do gležnjev. Vlas si niso spletale, padali so jim prosto do kolen z gostimi, zlatorumenimi kodri. Vender pa so se jako marljivo česale in to vselej o zarji. Takrat jih je človek najlaglje videl, ker so bile tako zamaknene v to opravilo, da niso zapazile, ali se nahajajo same ali ne. Človeške družbe so se bale in ogibale, dasiravno ljudij niso sovražile, ampak jim še dobro svetovale in jim o priliki rade tudi kaj dobrega storile. Peti so znale tako lepo, da se jih človek nikoli ni naveličal poslušati, toda ni jim bilo po všeči, da jih kdo čuje. Tudi ples so ljubile, ali gorje si ga tistemu, ki je prišel iz zvedavosti gledat njihovo kólo. Živele so ob sadji, grozdji in gorskih zelih. Po navadi so samo večerjale, po dnevu pa niso drugače nič uživale, razen če jih je povabil kak junak in poštenjak, ki ni vedel, kdo so. Kdor jih je videl na plesu ali pri jedi in jih poznal, kaznovale so ga brez milosti.

Ustrelile so ga v roko ali v nogo, časih tudi v obe roki in nogi; če so se pa prav hudo ujezile, tudi v srce, da je kar precej umrl. Pod zemljo so imele spravljene silne zaklade zlata, srebra in biserja in so jih varovale tako skrbno, da jih ni mogel nihče zaslediti in dvigniti. Če jih je našel kdo po naključji, niso mu prinesle sreče, ampak kvar in pogubo. Pravico se z njimi okoristiti, imela je samo nedolžna mladež. Sploh ni ubranila človeka vilinske jeze nobena druga reč, kakor neoskrunjena nedolžnost. Večkrat so Vile vzele svoje dragotine iz podzemeljskih kletij in jázbin in so jih sušile na kakem prisojnem kraji. Če se je nameril nanje nedolžen otrok, smel je ugrabiti brez kazni, kolikor je hotel, grešnika pa so gotovo umorile. Kmetje so se Vil po jedni plati močno bali, po drugi pa tudi veselili. Kadar so se oglasile: Sejte! sejte! šli so sejat in seme jim je takrat vselej dobro obrodilo. Kadar so svetovale: Režite! koljite! vežite! kopljite! berite! napotili so se še tisto uro v vinograde in pridelali so vina, da jim je zmanjkovalo posode. Najrajše so imele junake, ki so se borili s Turki in prelivali svojo kri za krščansko vero. Dokler so hodili Uskoki v boj samo na Turke, prikazovale so se med njimi prav pogostoma. Velevale so jim, kaj jim je delati, česa se ogibati. Pomagale so jim v vsaki sili, seosebno brižljivo pa so ozdravjevale rane iz vojne vrnivših se junakov. Dajale so jim piti vodo planinskih zelij ali pa so jim obezovale rane z dolgo, neznano travo in ubogi bolnik je najkasneje v treh dneh gotovo okreval. Ko pa so se Uskoki podložili Švabi in se po njegovem ukazu jeli vojskovati tudi s kristijani, pobegnile so srdite Vile za vselej z Gorjancev in zapuščeni vojaki umirali so od teh dob tudi za neznatnimi ranami. Samo jedna Vila je ostala na gori, da pazi na zaklade, ali niti ona ni hotela ljudem nič več svetovati, kedaj in kako naj prično kak posel, tudi bolniki so jo klicali zastonj na pomoč.

Med Uskoki je živel slavni junak Petrovič, ki si ni ogrdil rok nikdar s krščansko krvjo. Kadar je pridirjal besni Turčin, padel je nanj kakor ognjena strela; zadržati ga ni moglo nobeno število sovražnikov in nobeno število krvavih ran. Če pa ga je klical Švaba na boj proti kristijanom, potulil se je prekanjeni junak in legel v posteljo. Kakor za smrt bolan, ležal in javkal je v postelji po dve in tudi po tri leta, dokler ni pregrešna vojska minila. Lepa Vila je to vedela in se v Petroviča zaljubila. Hodila je pogostoma mimo malega hrama, v katerem je popival s pobratimi sladko vividino.

Petrovič jo je ugledal in povabil v hram, ne vede, kdo je in od kod. Pogovarjala sta se o marsikaki reči. Junak ni čul še iz nobenih ust tako modrih besed kakor iz njenih in na nobenem obrazu ni opazil še toliko cvetja in žive lepote kakor na njenem. Čudno se mu je zdelo samo grlo mlade deklice. Bilo je tanko in prezorno, da se je razločila vsaka kapljica vina, ki je po njem pritekla. Po daljšem pomenku začel je Petrovič Vilo izpraševati, kdo je in kod. Ona pa mu je velela, da naj je nikar po tem ne povprašuje, če mu je kaj mari, da bi še kdaj z njo govoril. Junak ni vedel, kaj bi o njej mislil, ali ta reč ga je tudi malo skrbel. V Vilo se je tako zaveroval, da bi mu bila ostala ljubša od vseh deklet tega sveta, ko bi bil tudi zvedel, da je hči najsirotnejše beračice. Jednako ljubezen čutila je do njega tudi ona. Samó dve reči jej nista bili všeč: da ga ni mogla najti nikoli brez društva, še veliko menj pa to, da so vse deklice tako zaljubljeno svoje oči vanj upirale in mu tako zmotljivo namigovala. — Zgodilo se je, da je privihral v deželo zopet krvavi Turčin. Petrovič je po svoji junaški šegi udaril nanj in pobil veliko nevernikov, ali dobil je tudi veliko grdih in nevarnih ran. Na pol mrtvega prinesli so tovariši domov. Vila je hodila ljubimca zdraviti. Prišla je vselej takrat, ko je spal, da je ni mogel videti. Lahko bi ga bila ozdravila v treh dneh, ali ni hotela. Veselilo jo je, da ga more brez priče gledati, božati in obezovati. Še bolj pa jo je veselilo, da ni bilo več zraven drugih deklet, ki so mu pred tako sladko namigovala. Imela ga je rajša bolnega v postelji, nego zdravega v hramu. Tako je preteklo več tednov in mesecev. Junak je zgubil bolečine že prve dni, ali vstati ni mogel, ker ga slabost ni hotela nikakor zapustiti. Petrovičeva mati je imela dosti opravil zunaj hiše, da Vile nikoli ni zapazila. Junak pa je dobro vedel, da ga nekdo zdravi, ker je našel po spanji na ranah vselej nove obeze. Dolgo je premišljeval, kako bi spoznal svojega zdravnika in slednjič se je domislil. Ko je prišel čas, da bi zaspal, premagal se je, ali je zatisnil oči, kakor da spi. Vila stopi v izbo tiho kakor duh in ga pogleda. Ker je mislila, da trdno spi, izprala mu je rane in mu položila nanje nove obeze, potem pa se usedla k njemu in ga začela premilo gledati in božati.

Petrovič je vse to dobro videl in čutil. Uveril se je, da ga zdravi deklica, katero je gostil v hramu in ljubil. Spreletela ga je groza. Jelo mu se je dozdevati, da je ta deklica gorska Vila. Pol življenja bi rad dal, ko bi mogel zvedeti resnico. Postelje se je bil

že strašno naveličal. Ko ga je prišla Vila zopet obezovat, rekel je, kakor da govori v sanjah: Še tri dni bom trpel; če mi ne odleže, da bi lahko vstal, vzel bom puško in se ustrelil. Vila je to čula in se prestrašila. Obezala mu je rane z dolgo, neznano travo, ki je junaka še tisti dan ozdravila. Petrovič je bil zdrav, ali ni hotel vstati. Vila prišla je drugi dan gledat, kako mu je; on pa se je zopet potajil, kakor da bi spal. Ran mu ta pot ni več izpirala in obezovala, ampak ga je delj časa samo milo gledala in božala, potem pa tiho zopet odšla. Petrovič skoči iz postelje in hiti za njo, ali tako pazljivo, da ga ni mogla videti. Šel je za njo najpred v vinograde, potem v goščavo. Na kraji goščave je obstal in se skrtil. Vila je tekla k bistremu studentu, slekla se in skopala, potem pa se zopet oblekla, ulegla pod lipo na zeleno travo in zaspala. Petrovič prikoraka zlahkoma k njej in jo gleda. Tako krasna mu se ni zdela še nikoli. Junaku začne srce utripati, rad bi se premagal, ali ni mogoče. Nagne se hrepeneče do nje in jo poljubi in objame. Vila se predrami, skoči kvišku in ustrelj Petroviča v srce. Mrtvi junak leži pred njo, ona zaplače in ustrelj v srce tudi sebe. Ležala sta jeden poleg drugega kakor speči ženin, poleg speče neveste. Ljudje so iskali Petroviča noč in dan. Našli so ga še le čez nekoliko tednov daleč gori na Gorjancih pri bistrem studentu pod košato lipo vsega gnjilega in razjedenegega. Poleg njega ležala je kepica snega. Ljudje so se začudili, ko so videli sneg o svetem Jakobu. Nihče ni pogodil, kaj pomeni ta bela kepica; nihče in vedel, da je ta sneg zadnji ostanek nesrečne Vile.

Dva kranjska prirodopisca.

Spisal Ivan Šubic.

Drof. Viljem Voss na ljubljanski realki, ki se je v novejšem času mnogo pečal z rastlinskimi razmerami naše dežele in ki je znan med učenjaki za izvrstnega poznavalca kranjskih tajnocvetk (gliv), podal je pretečeno leto znanstvenemu svetu životopise in oceno dveh slavnih kranjskih prirodopiscev, Scopolija

in Plemla; prvi je opisan v „Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien, 1881,“ a ves sestavek je izšel tudi v posebni knjižici, ki ima naslov: „**Ioannes Antonius Scopoli. Lebensbild eines öster. Naturforschers und dessen Kenntnisse der Pilze Krains.** Wien 1881.“

Iz te brošure posnemamo tu nekatere zanimivosti o tem slavnem možu, ki je toliko let deloval v naši deželi in ki jo je bolje poznal, kakor vsak drug pred njim.

Scopoli se je porodil leta 1723. v mesteci Cavalese na Tirolskem; roditelji njegovi so bili omikanega in precej imenitnega stanu. V 17. letu šel je na inomoško univerzo, kjer je postal čez tri leta doktor zdravništva. A da bi smel svojo prakso izvrševati po vseh avstrijskih deželah, delal je l. 1753. vnovič izpit iz vsega zdravništva na dunajski visoki šoli. Slavni van Swieten predsedoval je izpraševalni komisiji in ker je videl, da je Scopoli izvrstna glava, podpiral ga je tedaj, kjer koli ga je mogel. Kmalu po izpitu podelili so Scopoliju novo ustanovljeni fizikat v Idriji — in tu se začelja njegovo delovanje na Kranjskem. Po raznih nezdodah dospel je mož v našo domovino l. 1754. — (med drugim bi bil kmalu s svojo družino utonil v reki Innu), ter je šel skozi Ljubljano v Idrijo. O njej piše sam: „Ta kraj, ki je dobil ime od bližnjega lijaka, obstoji iz jako revnih, tja v hribe postavljenih, koč rudarskih. Ko sem ga od daleč zagledal, polastila se je mojega srca slutnja vseh nezdod, ki sem jih potem skoro 16 let prebivati moral v tej ječi. Mesto plače je imel zdravnik samotrstvo z vinom (Weinmonopol); jezik kranjskega ljudstva mi je bil popolnoma neznan; želje rudarskega vodstva o zdravniku zatorej niso bile izpolnene z dvorno odločbo . . .“ Take so čakale Scopolija same neprijetnosti; vrhu tega je dvakrat pogorel, ženko in dete je kmalu v Idriji pokopal — ni se torej čuditi, da je bil jako nesrečen. V tej bedi gnalo ga je prirodi v naročaj; že od mladih nog velik prijatelj prirodopisja, jel je popotovati sedaj okolo po deželi in nabirati rastline in živali. Obhodil je idrijski, ljubljanski, loški in kranjski okraj, splezal na Storžič, šel na Nanos, ter prelazil gozde med Ljubljano in Kočevjem; preiskal je Cirkniško jezero, Planino in Kras, poznal je natanko bohinske hribe in tudi obale jadranskega morja je obhodil, samo notranjskega Snežnika se je ogibal, ker so tam gospodovale mnogobrojne roparske čete. Pri teh izletih spal je mnogokrat pod milim nebom, ker ni bilo cest in

gostilen; živel je cele dni ob kruhu in mleku Kar je našel in videl — in gradiva je bilo dovolj — pridno je opisoval in izdal je mnogo knjig, ki so kmalu zaslovele po učeni Evropi ter raznesle ime naše domovine na vse kraje. Sčasoma so se tudi Scopolijeve razmere nekoliko izboljšale; vlada mu je dala 400 glđ. letne doklade, a on je moral za to imeti rudninoslovska predavanja za rudarske učence v Idriji; oženil se je v drugič v Ljubljani s Katarino pl. Frauchenfeldsko in si tako ustvaril zopet prijetnejše življenje.

Ker se je njegovo ime med znanstvenim svetom jelo tako častno imenovati, dobil je razne ponudbe na druge službe. L. 1766. so ga klicali na stolico mineralogije v Peterburg, kamor pa ni hotel iti; pač pa je prevzel rad l. 1767. profesuro na rudarski akademiji v Ščavnici (Schemnitz), ter se je preselil na Ogrsko še tisto leto. Tu je imel silno mnogo opravkov, ženka mu je umrla in njegovo življenje zopet ni bilo srečno. Pozneje stopil je tretjič v zakon in čeravno se mu je materijalno dobro godilo, želel si je vender proč iz dežele. Ponudili so mu l. 1776. stolico kemije in botanike v Paviji in Scopoli je radostno pozdravil ta poziv ter je odpotoval na Vlaško. Tu je živel do smrti, vedno priden in knjige izdavajoč. Vsled dolgih mikroskopičnih del oslepel je mož končno na desnem očesu, a že leto dnij po tej nesreči zatisnil je na veke oči (8. maja 1788), slavljen in obžalovan od znanstvenih svojih vrstnikov. —

Scopoli je bil jako delaven in izvrsten opazovalec. Najlepša njegova dela tičejo se domovine naše; pisal je po navadi tiste dobe latinsko in izdal je 21 samostojnih znanstvenih knjig; potem pa imamo od njega še več manjših spisov po raznih časnikih. Bil je ud petnajsterih znanstvenih društev v Evropi in dopisoval si je prijateljski z vsemi slavnimi možmi svojega časa L. 1760. izšla je na Dunaji imenitna njegova knjiga: *Flora Carniolica*, kateri je potem l. 1773. preskrbel drugo izdavo. V tej knjigi opisuje Scopoli 1251 javnocvetk in 383 tajnocvetk kranjskih, med temi 141 takih vrst, katerih še celo njegov prijatelj in dopisovalec, preslavni Linné ni poznal — kar je velikansko pozornost vzbudilo in slavo krasne naše domovine po vsej Evropi razneslo. To delo je klasično in še vedno jedini vestni vir za kranjske rastlinske razmere; mnogo od Scopolija opisanih vrst nosi še sedaj njegovo avtoriteto po vseh znanstvenih knjigah.

L. 1763. dal je med ljudi knjigo: *Entomologia Carniolica exhibens insecta Carniolae etc. Vindobonae*. Pozneje jel je izhajati k tej knjigi atlant s podobami, a Scopoli ga je kmalu ustavil, ker mu menda slike niso dopadle. Popisal je v tem delu čez tisoč kranjskih žuželk z nenavadno bistroumnostjo in natančnostjo. Linné je poročal Scopoliju, da je iz te kranjske entomologije „ki jo je dobil z velikim trudom iz Belgije in dal za same podobe 3 cekine, zajemal več veselja, nego iz sto cekinov“. . . Čuditi se moramo, da se niso novejši dipterologi bolj ozirali na to tehtno in popolno delo; Angleži so v sedanjem času zopet obrnili pozornost nanj in je spravili v veljavo.

Ko je Scopoli bival v Idriji, izdal je še drugo, za našo domovino znamenito latinsko knjigo: *O idrijskem živem srebru, idrijskem vitriolu in o boleznih rudokopov v Idriji*. Naslov tej knjigi se glasi: *De Hydrargyra Idriensi, Venetiae 1761*. Nadalje je v Idriji deloma dokončal zbirko manjših natoroznanskih sestavkov: *Annus historico-naturalis*, kjer nahajamo več za našo deželo važnih spisov, na pr. o razširjevanji gozdov, nasvete o kranjskem poljedelstvu, potem o bučeli in njenem varstvu. Posebno zadnji ta članek je zaslovel in bil je pač glavni uzrok, da se je bučelarstvo jelo tako lepo razvijati na Kranjskem.

Razen teh del, ki se tičejo ožje naše domovine, izdal je Scopoli še mnogo drugih knjig. A predaleč bi zašli, ko bi hoteli naštet in opisati tudi druge znanstvene sestavke tega slavnega moža. Ob svojem času so vzbudile Scopolijeve knjige občno priznanje in hvalo, bile so klasične za tisto dobo in še sedaj so učenjaku bogat, neobhodno potreben vir, posebno za poznavanje natornih bogastev kranjske dežele. Scopoli pa je bil oni, ki je že pred več nego sto leti ta natorna čuda razkrival v klasični obliki strmeči Evropi, ki je vzbudil že takrat občno pozornost za neusahljive natorne lepote in posebnosti krasne te zemlje. Zato moramo biti hvaležni Scopoliju in ako „Ljubljanski Zvon“ prinaša svojim čitateljem kratke te vrstice o slavnem, a pri nas skoro nepoznanem možu, poplača s tem vsaj po svoji moči nekoliko hvaležnosti, ki jo je dolžna vsa naša domovina nekdanjemu idrijskemu zdravniku, velikemu učenjaku evropskemu.

Drugi članek prof. Vossa izšel je v „*Oesterr. botan. Zeitschrift*“. Jahrg. 1881. Nr. 9, ter se hvaležno spomina znanega botanika župnika Plemla. Pod naslovom: *Reliquae Plemelianae*

podaje Voss kratek životopis tega moža in omenja njegovih zbirk. Valentin Plemel se je porodil 7. januarja 1820. na Rečici pri Bledu na Gorenjskem. V 23. letu postal je duhovnik in potem je služboval po raznih krajih naše domovine. Konečno je bil lokalist na Koroški Beli v vznožji gorenjskih planin. Na večer 1. jun. 1875. je mož molil v svoji cerkvi — in tedaj je prijatelja natore in njenih prikaznij zadela smrtno najveličastnejša natorna prikazen — udarila je strela v cerkev in župnika tako ranila, da je vsled opekline umrl 9. junija.

Kjerkoli je Plemel pastiroval, delal je vedno izlete in z nenavadno marljivostjo nabiral rastline. Tako si je sestavil v teku let krasen herbarij in našel mnogo vrst, ki jih do tedaj niso poznali v deželi. L. 1862. izdal je v 3. letnem zvezku kranjskega muzealnega društva spisek 664 zelo redkih cvetic pod naslovom: Beiträge zur Flora Krains, pozneje pa menda ni več pisaril. Na dunajski svetovni izložbi razstavil je lepo zbirko rastlin in dobil je vsled tega svetinjo napredka v priznanje njegovega truda za pospeševanje kranjske cvetane. Zanimljivi ta herbarij hrani sedaj nadgozdinar Micklitz v Radovljici.

Plemel ni toliko znan med znanstvenimi botaniki, a vendar si je postavil kot priden in vesten nabiralec lep spomenik med prijatelji deželne naše flore, in kdor bo hotel opisati poslednjo, temu bode znanje Plemlove zbirke pač neobhodno potrebno.

Šolstvo in prosvetni zavodi v kneževini Bolgarski.

Po službenih poročilih naučnega ministerstva sestavil A. Bezenšek.

(Dalje.)

4. Stanje narodnih šol po okrogih.

Ako pogledamo v obče na te za mlado državo dosta mnogobrojne šole, videli bomo, da mnoge še ne odgovarjajo zahtevam, ki se stavljajo dandanes na narodno šolo po naprednih deželah evropskih. No, ne smem pozabiti, da so stvari še v samem početku svojega razvitka, a vsaki početek je težek. Pri vseh teh nedostatkih moremo vendar reči brez sumnje

to, da se v teh skromnih okolnostih očitno razvija med narodom povsod omika i književnost.

Kar se tiče notranjega stanja početnih šol, dajo nam statistički podatki jako poučno gradivo o nejednomernem položaji učenja v raznih krajih Bolgarske kneževine. V Trnskem in Kjistendilskem okrogu (ki ležita najzapadneje na srbski meji) imamo jednega učenca med 35 stanovniki, v Vidinskem med 25, v Vračanskem med 22, v Trnovskem med 17, v Svištovskem med 13, a v Šumenskem med 75 samo jednega. Poslednji okrog je namreč jako s Turki pomešan, in zarad tega tako neugoden položaj obraževanja pri tamošnjih Bolgarih.

V obče vidimo iz gornjih števil, da se iztočni okrogi jako razločujo od zapadnih. Zapadne strani, bivša gubernija Sofijska i Vidinska, koje so ležale prej skoro v sredini evropskih provincij, pripadajočih Turkom, bile so odstranjene od važnejših cest in izključene od občevanja z venšnjim svetom, zaostale so zarad tega na najdolnji stopinji omike. Jedinствeno ognjišče za prosveto v teh predelih bil je Rilskij samostan, kateri je imel jako blagodejen vpliv na bližnje stanovnike. Sicer pa še le sedaj ljudje teh okrogov počasi začenjajo razumevati, kako korist ima človek od tega, ako zna čitati i pisati. Niso redki slučaji, da seljaci v teh predelih izbegavajo učilišča in misle, da so ona škodljiva, ker jim jemlje otroke od domačih in poljskih opravkov.

V tem najzapadnejšem kotu bolgarske kneževine tudi nahajamo to posebnost, da roditelji nečejo na nobeden način svojih otrok ženskega spola v šolo pošiljati. V vsem Kjistendilskem okrogu, ki ima 143.365 stanovnikov, hodi samo 321 deklic v šolo, in to skoro samo po mestih.

No pri vseh teh težkočah omika v navedenih predelih po lahko napreduje, kakor je videti iz gori navedenih statističnih dat. V Kjistendilskem okrogu hodi v šolo sedaj 4.084 otrok, a 10.504 ne, torej 28% od vseh otrok se uči. Razume se, da so to še jako malki odstotki, a vender so dosta znatni, ako pomišljamo, kako je bilo tam učenje pred poslednjo rusko-turško vojsko, in ako jemljemo v poštev, da v vsem okrogu, ki ima 18.570 hiš, ni več nego 2.005 odrastlih ljudij, ki bi znali čitati in pisati (a med temi je 326 Židov in 86 Turkov); in od vseh teh živi jih 1.464 po mestih, a 541 po selih. Tedaj v tem okrogu na 71 stanovnikov pride jeden človek, ki zna čitati in pisati; a ako vzamemo mesta posebej in sela posebej, to pride v mestih jeden takov na 13 stanovnikov, a po selih celo na 229 stanovnikov.

Slabo je tudi razširjeno znanje čitanja in pisanja v Sofijskem okrogu. Tukaj je naseljenje gosto, ljudje so dosta premožni, a čisto ravnodušni za šolstvo. Kjer šole obstoje, jako slabo so še urejene, a 72 vasij še nema šol.

Bolje je v tem obziru v Vidinskem okrogu (ob Dunavu). Tam po vaséh na 121 ljudij pride jeden, ki je več čitanju in pisanju. V Rahovskem je še bolje; tam 56 % otrok hodi v šolo, a od odrastlih ljudij po vaséh jeden zna čitati in pisati med 91. V Vračanskem, ob Balkanu, kjer so kraji planinski, a ljudje siromašnejši, vendar 50 % hodi v šolo, a na 212 ljudij po vaséh nahaja se po jeden znajoč čitati. Okolo Plevne in Loveča, kjer živi tudi nekoliko poturčenih Bolgarov (Pomaki), bilo je ob turških časih izven mest učenje slabo, a turški natisek velik; a posle vojske umnožilo se je tudi tam število šol v veliki razmeri.

V tej zapadni polovici kneževine bode trebalo sploh še mnogo truda, posebno od strani ministerstva in inspektorjev, dokler se bode narod probudil in navdušil za šolstvo, kakor treba. Istina je, da narod je za učenje, samo še treba neprestane vzpodbuje.

A drugače je v iztočni polovici kneževine Bolgarije. Tam je ljubezen do učenja že od nekdaj zakorenjena, i šola je postala v vsakem selu neobhodno potrebna reč, katero narod povsod sam dobro občuti in ocenjuje. Tam ljudje misle tudi brez mnogih vzpodbuj na svoje šole in skrbe za učenje otrok, ter se ponašajo z dobrim vspehom šolanja. V Ruščuskem okraju hodi v šolo 58 % otrok, v Trnovskem 60 %, v Svištovskem 64 %, v Provadijskem 69 %, a v Šumnenskem celo 82 %. Od odrastlih ljudij nahajamo v Trnovskem okrogu med 14. jednega, ki zna čitati in pisati, po mestih in trgih med 3. jednega, a po vaséh med 68. jednega. V Svištovskem okrogu imamo po vaséh jednega med 95. stanovniki, v Šumnenskem med 50. jednega. V teh okrogih tudi sama šolska poslopja spominajo na šole drugih naprednih držav, i učitelji so bolj naobraženi, nego v zapadnih krajih kneževine.

(Dalje prihodnjič.)

Zlata knjiga.

Poezije. Zložil S. Gregorčič. I. Založil Ig. Gruntar; tiskala Klein in Kovač v Ljubljani 1882, 8°, 158 str. Cena po 1 gld.

I.

Sedel sem nekega zimskega večera l. 1870. poleg črne kave v Tropperjevi kavarni na Dunaji ter čakal urednika baš tiste tedne novo porojenega „Zvona“.

„Kaj je novega?“ vprašam g. Stritarja, ko vstopivši sede k moji mizi. „Pesnika sem našel!“ pravi nekako vesel.

Ker sem znal strogo njegovo sodbo v takih stvareh ter spominal se večkratnih najinih poprejšnjih pogovorov o tedanji liriški suši slovenski, moral sem se nejeverno posmehniti.

„Ne verjamate? — Res! Post nubila Phoebus! Ta mož nekaj obeta!“

Vprašam ga, kdo je, kaj je; a Stritar se izgovarja z uredniško tajnostjo ter daljni razgovor pretrga rekoč: „Kmalu boste brali in sami lahko sodili, imam li prav, ali ne?“

In kmalu smo brali v „Zvonu“ kôpo kratkih, otožno-donečih, krasnih pesnij, kažočih izreden lirišk talent. Ugibali smo, kdo bi mogel ta „R. G.“ ali „Gorski“ biti, ter napósled s pomočjo goriških svojih rojakov na Dunaji pogodili, da ta neznani pesnik slovenski je najbrž — Simon Gregorčič, tedaj kaplan v Kobaridu. . . .

Mínulo je nekoliko let. G. Stritar je znova začel izdavatí svoj „Zvon“ in znova se je oglasil v njem s svojimi pesnimi naš neznani znanec. A kako se je izpremenil v teh petih letih! Kako se mu je razširil njegov duševni obzor, kako so se uglobili filozofiški njegovi nazori o svetu in o človeštvu in kako je v tem času napredoval v — obliki! Ta čudovita dikecija, kako ti seza v dušo; ti polni verzi, kako ti pretresajo srce in ti doneči stiki, kako ti polneč uho objemajo vse tvoje čuvstvo! Ni čuda tedaj, da je naš pesnik, naj se je že imenoval „X.“ ali „Bojan“ v kratkem osvojil si vse omikano občinstvo slovensko, katero um bode gotovo iz vsega srca hvaležno, da mu je te dni v lepi knjigi podal prvi zvezek divnih svojih poezij.

Ako skromni naš pesnik v „Uvodu“ pravi, da je

„Poet, le malo komu znan,“

nikakor ne more to veljati v pesnih njegovih, ki so že pred skupnim izdajem postale prava narodova svojina, nego te besede se morejo ozirati samo na vnanje življenje njegovo. Ker pa vem, kako rad vsakdo duševnega svojega ljubljenca tudi po lici pozna, zatorej mislim, da ustrezem čitateljem „Ljubljanskega Zvona“, ako jim najprej, predno o njegovih poezijah izpregovorim kako besedo, podam kratek obris tihega, a plodovitega njegovega življenja. Kar tukaj pripovedujem, zvedel sem največ od čestitega gospoda Fr. Smrekarja, vikarja na Libušnjem, prijatelja in sošolca našemu pesniku.

Simon Gregorčič je bil porojen 15. oktobra 1844. leta na Vrsnem h. št. 17., pol ure nad Libušnjem, v prijazni pogorski vasi, ležeči pod starim sivim Krnom na levem bregu bistre Soče. Lep je ta planinski svet med Kobaridom in Tolminom, med Krnom in Matajurjem in lepo ga opeva naš pesnik v najkrasnejših pesnih svojih:

„Oj pašniki solnčni, lesovje temno

Vi viri, potoki studeni,

Ti slap moj grmeči, ti selo mirno,

Pri srci ko nekdaž ste meni!“

Tudi zdaj, ko živi v solnčni vinorodni planjavi goriški, sili mu srcé „nazaj v planinski raj“. Ne mikajo ga vinorodne gorice, niti južni cvet in sad, kajti mladostnih dnij spomin ga vleče na planine, nánje mu omedleva srcé, nánje obrača oko:

Saj jaz planin sem sin!

Našemu pesniku oča Jarnej Gregorčič gospodaril je srednjevelikemu posestvu; a bil je razumen, občespoštovan mož. Dokler je Vrsno spadalo k tolminskemu županstvu, bil je Jarnej Gregorčič dolgo vrsto let zaporedoma Vrsenski starešina in občinski zastopnik pri županstvu v Tolminu, kjer so ga vsi njegovi tovariši zaradi njegove odločnosti in bistrumnosti jako spoštovali in še dandanes se Vrsenci o vseh važnejših občinskih stvareh posvetujejo ž njim ter ga vselej volijo za svojega pooblaščenca, kadar je treba pri uradih ali kje drugje zagovarjati občinsko stvar.

Jarnej Gregorčič je imel več otrok; zatorej pošlje svojega drugorojenega sina Simona, ko ga je bil domači kaplan g. Anton Gregorčič (sedanji vikar v Št. Florjanu v Brdih) naučil nekoliko brati in pisati, v Gorico v nemške šole, iz katerih prestopi na gimnazijo, kjer leta 1857. z izvrstnim vspehom dovrši prvo latinsko šolo. Slovenščina takrat v tem razredu še ni bila učni predmet.

Sreča je hotela, da je Gregorčič v drugem razredu dobil za učitelja moža, po svojem znanji odličnega, po svojem značaju vzglednega Ivana Šolarja, sedaj c. kr. dež. šolskega nadzornika v Zadru. Šolar svojih učencev ni samo temeljito učil, ampak tudi korenito jih vzgajal ter po očetovsko vodil in pripravljajal za ozbiljno življenje. „Glejte, da boste prvaki v vseh predmetih! Pridno se učite, da boste možje mogli pomagati svojemu narodu, kajti brez znanja vam ne bode mogoče koristiti svoji domovini.“ Kako so se taki in jednaki nauki prijeli rahločutnega Gregorčiča, o tem na več mestih pričajo njegove pesni. Osobito pa Gregorčič pripoveduje svojim prijateljem, da mu je Šolar odkril čudovito lepoto jezika slovenskega ter pokazal mu bogastvo njegovo, poleg tega pa tudi vcepil mu ljubezen do starih klasikov grških in latinskih.

V tretji šoli prišel je Gregorčič v tedaj osnovano malo semenišče ter ondu poleg več drugih vrlih dijakov našel tudi duhovitega in plemenitega Ivana Stresa. Kaj mu je bil ta zdaj že pokojni prijatelj, pripoveduje Gregorčič sam v „Grobnem spomeniku“ (103):

„Ti bil mi nisi brat po krvi,
A več si bil mi tisočkrat:
Bil meni si prijatelj prvi,
Po sreci in po duhu brat.“

Ž njim in drugimi enakomislečimi prijatelji vadil se je Gregorčič v slovenskem spisovanju, učil se srbskega in českega jezika, navduševal se je za klasične pesnike raznih narodov, a osobito prebiral Preširna. V tistih letih začel je zlagati svoje prve pesni in prvenci njegove Muze natisnjeni so v Janežičevem „Glasniku“. Tako je prišlo leto 1864. in ž njim matura, katero je izvrstno prebil.

Po dovršenih latinskih šolah šel je v semenišče. In kakor na gimnaziji prof. Šolarja; tako je tukaj čislal blagega doktorja Hra sta, vodjo osrednjemu semenišču goriškemu. „V velikem semenišči — piše mi č. gosp. vikar Smrekar — smo Gregorčiča ljubili vsi: Vlahi, Hrvatje in Slovenci; vsem se je prikupil in vsak je želel ž njim občevati. Bil je vselej čistega, možatega značaja; vsako reč je znal s svojim bistrim umom dobro presoditi ter v vsakem slučaju pravo pogoditi“. Jednako izvrstno kakor gimnazijo dokončal je tudi bogoslovske studije. Posvečen je bil 20. oktobra 1867. leta. Novo mašo je pel pri sv. Duhu na Libušnjem 27. oktobra 1867., a potem ostal še jedno leto v semenišči.

Prva služba mu je bila v Kobaridu. „Prestrašil se je sicer velike cerkve in težavnega katekizovanja v dverazredni šoli, toda udal se je ter bil v Kobaridu prav zadovoljen, Kobaridci pa ž njim še bolj. Bodi si

v cerkvi, bodi si zunaj cerkve, pokazal se je tam pravega moža na pravem mestu. Slišali so ljudje tačas v cerkvi krasne govore njegove. Sam ga sicer nikoli nisem čul, a pravile so mi druge verjetne in razumne priče, kako poetično pridiguje. Za izvrstnega govornika pohvalil ga je sam nadškof, ko je l. 1872. v Kobaridu birmoval ter slišal Gregorčiča pridigujoč. Kako je bil in je še v tukajšnjih krajih priljubljen govornik in duhovnik, dokazuje tudi to. V Kobarid zahajajo ljudje k službi božji iz vseh bližnjih duhovnij vsega Kota. Kadarkoli je v kateri teh duhovnij izpraznjena duhovniška služba, takoj si ljudje želijo g. Gregorčiča. — In kaj je bil on Kobaridu v narodnem oziru! Bil mu je buditelj narodne zavednosti in osnoveatelj narodne čitalnice, katera ga je nedavno iz hvaležnosti imenovala za častnega člana svojega. Pod njegovim vodstvom priréjala je ta čitalnica krasne besede za priprosto ljudstvo. Večkrat je sam prevzel kakšen šaljiv ali poučen govor. Sam ima dober pevske sluh in prijeten bariton, a izuril je tudi priproste pevce, da so dobro peli. Pri teh besedah se je ljudstvo res kaj naučilo.“

Vzpomladi l. 1873. pride za kaplana v prijazni Rifenberg v vinorodni vipavski dolini, kjer občeljubljen in spoštovan ostane do lanskega Božiča, tedaj nad osem let. Slabotno zdravje prisililo ga je začasno iti v pokoj; a hvala Bogu, kmalu se mu je spet toliko ukrepilo, da je mogel prevzeti lahko službo, vikarijat v neznatnem Gradišči poleg Prvačine. Ginljivo je bilo slovo od Rifenberga prve dni aprila meseca. Ves Rifenberg je bil na nogah, šolska mladina in odrastli ljudje in marsikateremu se je solza utrinjala v očesu, ko je videl odhajajočega predragega mu gospoda. Starešinstvo izvolilo ga je o tej priliki za častnega svojega občana in župana Robič, z vsemi občinskimi svetovalci in mnogimi odličnimi možmi spremil ga je do Dornberga, kjer so novega svojega vikarja slovesno vzprejeli Gradiščani.

To je kratek obris pesnikovega vnanjega življenja; kakšno je njegovo notranje, to pripovedujejo njegove poezije in o teh prihodnjič. L.

Slovenski glasnik.

Slovensko slostvo. Poezije. Zložil S. Gregorčič. I. V Ljubljani. Založil Ig. Gruntar; tiskala Klein in Kovač 1882, 8°, 158 str. Cena 1 gl. To krasno knjigo, o kateri obširneje govorimo na drugem mestu, prodaje jedini založnik g. Ignacij Gruntar, c. kr. notar v Logatci (Loitsch), kar tu posebno poudar-

jamo, ker se mnogi poštni naročniki zánjo oglašajo tudi pri uredništvu „Ljublj. Zvona“.

Pesmaričica po številkah za nežno mladino. Sestavil Anton Förster. Založil in natisnil Rudolf Milic v Ljubljani 1882, 8°, 64 str. Cena 15 kr. Na vsakih 12 iztisov prilaga se po 1 iztis brezplačno. Razen teoretičnega dela obseza ta knjižica 64 najnavadnejših in najlepših šolskih pesnij. — Gospod skladatelj piše v predgovoru: Razmere prostorov med raznimi toni so mladini pri petji bolj jasne po številkah nego po notah; zatórej imajo številke to prednost pred notami, da morejo učenci brez teoretičnih težav takoj peti. Akoravno nežna mladina poje navadno po posluhu, t. j. brez not, vendar številke učencem petje zeló polajšujejo, ker se le po posluhu in brez vsake naslombe naučene pesni lahko pozabijo. K temu se mlad pevec igraje pripravlja za petje po notah, ker si že v prvih začetkih ne vadi samo uho, ampak tudi oko, kar mu je pozneje neobhodno potrebno. Petje po številkah, metoda trojice Galin-Paris-Chevé, je kot najlažji pouk v petji zeló razširjen po Francoskem in Nemškem. Posebno se priporoča ta metoda za ljudske šole, ker se uči učenec pri njej misliti, na predmet paziti, ter se prihrani učitelju in učencu veliko truda in časa, kolikor ga je treba poučujé v petji le po posluhu.

Venec Mariji Kraljici, zavetnici treh redov sv. Frančiška, v spomin 700letnice njegovega rojstva. Zložil in sestavil P. Angelik Hribar O. S. F. Z dovoljenjem vis. čast. knezoškofijstva in redovnega prednika. I. snopič. V tej zbirki je 24 raznih Marijinih pesnij, med drugimi je tudi slavna sv. Kazimira „Srčna hvala vedno gnala“ (Omni die). — Cena 75 kr. pri Blazniku, po pošti 5 kr. več.

Slovenske učne knjige. Ker nekateri gg. odborniki „Matice Slovenske“ delajo tako kisle obraze, kadar jim v misel vzameš kako slovensko učno knjigo, dasi imajo za razne nepotrebne slovnice (neslovenske) novcev na izobilje, pogodili so se nekateri slovenski gg. profesorji z ljubljanskim knigarjem g. Otomarjem Bambergom, da bode založil najpotrebnejše učne knjige slovenske. Tako n. pr. začel se je že staviti „Latinsko-slovenski slovar“ za 3. in 4. gimn. razred in v kratkem pojde v tiskarno Senekovičovo „Prirodoslovje za male gimnazije in male realke“. Da to podjetje ne more biti tako nehvaležno, kakor si nekateri domišljajo, sodimo po tem, ker je g. Bamberg pisateljem obljubil lepe nagrade. Za tega delj vse gospode, ki za tisk pripravljajo kako učno knjigo slovensko, opozarjamo na založnika O. Bamberga. Bis dat, qui cito dat!

Josip Rihar. Gospod Levstik pravi v zadnjem zvezku „Ljublj. Zvona“ na str. 252. da o Jos. Riharji ne ve, kdaj se je porodil, kdaj li umrl. Priobčim naj tedaj o njem sledečo črtico, pobrano v knezoškofijskem arhivu ljubljanskem.

Josip Rihar se je porodil l. 1759. v Polhovem Gradcu. Studiral je deloma v Ljubljani, deloma v Nemškem Gradcu, kjer je dovršil po modroslovnih šolah bogoslovne v glavnem semenišči. Leta 1782 16. marcija, dobil je v škofovi domači kapeli v Ljubljani prvo tonzuro. Blagoslovov pa ni prejel v Ljubljani, temveč prej ko ne v Gradcu, kjer je imel v semenišči cesarsk „titulum mensae“. Posvečen je bil v duhovna l. 1787. Tega leta pa v Ljubljani ni bil nihče ordiniran, ker je bil prvo polovico leta škof Karol pl. grof Herberstein že bolehen in po njega smrti škofovski sedež izpraznjen od 7. oktobra 1787. do 23. aprila

1788. leta. — Prva služba Riharjeva (v zapisnikih stoji „Richer“ in „Richar“) bila je v Šent-Jarnej na Dolenjskem. Bil je on todi poldrugo leto subsidijarij in katehet, na to pa drugi duhovski pomočnik.

Značaj in vedenje 29letnega Riharja nahajamo tako-le opisana: „Ingenii videtur esse boni, sed tardi et anxii; corpore non est omnimode sanus; in concionibus plus aequo longus, gratiam dicendi non habet. Amans est literarum, nec est dubium de sufficienti scientia. Mores videtur habere constanter laudabiles. Amat vitam solitariam. Vitia nulla habet. Apparet in suis officiis scrupulosus. De nullo scandalo constat, nunquam fuit adhuc correptus.“

L. 1792. prišel je Rihar za kaplana k sv. Jakobu v Ljubljano in nakazala se mu je plača 250 gld. Tukaj je on lahko pomagal prelagati sv. pismo na jezik slovenski, ker je tu, tovariš Vodnikov, bival 7 let; koncem l. 1799. je pa dobil župnijo sv. Petra v Komendi. Župnikoval je Rihar v Komendi do svoje smrti. Poprosil je l. 1802. za župnijo svojega rojstnega kraja, a ni je dobil. 25. novembra l. 1807. si je spisal oporoko (katere prepis se nahaja v arhivu) in tri dni pozneje se je preselil v večnost.

A. K.

Literarni in zabavni klub ljubljanski sklenil je 21. aprila svoj zimski tečaj, v katerem je bilo 26 klubovih večerov, od teh razen jednega vsi pri Tavčarji. — Dva teh večerov imela sta po dve berili, devetnajst pa po jedno; trije so bili brez berila. — Od beril, katerih naslovi in bralci so bili v „Zvonu“ vselej objavljeni, bilo jih je 8 literarnega, 15 pa zabavnopoučnega obsega. Snov literarnih beril je bila vselej slovanska. Od 15 zabavnopoučnih beril bilo je 5 popisov; po 2 sta bili humoristične, prirodopisne in statistične snovi, po jedno pa juristične, psihologične, medicinične in meteorologične. — Od članov brali so trije po trikrat (Bežek, Lah, Levec), dva po dvakrat (dr. Dolenc in Šubic) in deset po enkrat (Brenč, dr. Drč, Grasselli, Hribar, Potočnik, Trtnik, Vrhovec, dr. Vošnjak, dr. Zarnik, Železnikar). — Obiskovani so bili večeri večinoma dobro, časih še celo prav dobro. Obiskovalcev so imeli povprek po 35 do 40; največ, namreč 60, imel jih je prvi, za njim po 56 dvajseti in zadnji; 52 tretji, katerega so se udeležili v mnogobrojnem številu tudi gg. deželni poslanci, povodom sklepa deželnega zbora. Najmenj obiskovalcev so imeli, kar je naravno: dvanajsti večer (sveti večer) namreč le 15, sedemnajsti in osemnajsti večer v zadnji tretjini predpusta po 24. Predsedovali so klubovim zborom: 1. Potočnik, 2. dr. Vošnjak, 3. Murnik, 4. dr. Moš, 5. dr. Drč, 6. Zabukovec, 7. dr. Ambrožič, 8. Vodusek, 9. Hribar, 10. dr. Tavčar, 11. dr. Rojic, 12. Republika, 13. dr. Dolenc, 14. Valentinčič, 15. Železnikar, 16. E. Lah, 17. Republika, 18. Láponja, 19. Pleteršnik, 20. dr. Bleiweiss, 21. Levec, 22. dr. Štor, 23. Simčič, 24. Gogala, 25. Republika, 26. Kragelj.

E. L.

Solnčni mrak dne 17. maja t. l. Tukaj podajemo častitim bralcem, ki se za astronomijo zanimajo, posameznosti solnčnega mraka dne 17. maja t. l., kakor se bode v Ljubljani videl, in sicer mesec se dotakne solnca

prvikrat (začetek ali vstop) ob 6. uri 47 min. zjutraj

drugikrat (konec ali izstop) „ 8. „ 33 „ „

V sredi mraka, t. j. ob 7. uri 40 min. ko je mrknjenje največje, je 0.39 solnčnega premera ali 4.7 palcev pokritih; mrak traja tedaj 1 uro 46 min. in če tudi ni za Ljubljano toliko znamenit, poznal se bode vendar na solnčni svet-

lobi precej. Mesec se približuje solncu na spodnji desni strani in zadene vanj blizu tam, kjer stoji petka na naših urah (natančneje 143°), ako si namreč mislimo solnce kot sprednjo ploščo ure, kjer so številke zaznamenovane in številko 12 kot severno piko na solnci, kjer se števanje pričena. M. V.

Divič. S to besedo zaznamenujejo prebivalci okolo Pulja staro-rimski amfiteater, tako zvano „aréno“. Pustil sem kola kod „diviča“, govore Istrani. To je pravi slovanski izraz namestu besede „gledališče“. I. Ž.

„*Sub rosa*“. Marsikdo je čul in rabil ta izrek, ne vedoč, od kod mu je izvor. V graščini v Račjem (Kranichsfeld) pri Mariboru nahaja se soba, na katere stropu naslikana je velika roža. V tej sobi shajali so se Ivan Erazem Tatenbach, tedanji lastnik graščini in njegovi drugovi ter tajno posvetovali se o svoji zaroti. l. 1670. Vsak sestanek naznanil se je s tem, da pridejo „sub rosa“ vkupe, in kar se je v imenovani sobi ukrepalo, moralo je ostati skrivnost, ker je bilo povedano „sub rosa“. In tako se je od latinsko govorečih zarotnikov zaplodil ta izrek med svet. I. Ž.

Nicola Tomaseo. V 22. dan marcija meseca razkril se je v Benedkah spomenik slavoznanega dalmatinskega Hrvata in italijanskega pisatelja Nikole Tomasea. Sloveči ta mož porodil se je 1802. v Šibeniku. Gramatične in retorične svoje studije završil je Tomaseo bajé domá v Šibeniku, akoprem nekateri drugi pisatelji trdé, da v Spletu; potem odšel je na Italijansko. — Kot pisatelj je bil Tomaseo vrlo plodovit; najslavnejša dela so njegov slovník italijanskih sinonim, in komentar Dantejeve nebeške komedije in njegova v Parizu izdana povest „Il duca d' Atena“. — Tomaseo bavil se je tudi s politikom. V 18. dan januarja meseca 1848. zaprli so v Benedkah njega in agitatorja Maninija, ker sta zahtevala tiskovno svobodo za Lombardijo in Venecijo; osvobodil ja je iz temnice 17. marcija vzdignivši se upor proti Avstriji, a v 22. dan istega meseca bil je Tomaseo poklican v ministerstvo, katero so beneški uporniki osnovali. Po prevratu v 11. avgusta 1848. postal je Tomaseo še jedenkrat naučni minister in dvakrat je popotoval v Pariz pomóci prosit. — Vkljub temu čutil se je Tomaseo vedno Slovana in tudi v hrvatskem jeziku napisal je malo delce „Iskrice“ ki svedoči o njega ljubezni do ožje domovine Dalmatinske in do naroda hrvatskega. Osobito lepó izrazil se je tu Tomaseo o narodnih pesnih srbskih, katerih je tudi nekoliko na italijanski jezik preložil. Umril je 1. majnika 1874. in pokopan je v Firenci. — Svečanost v Benedkah bila je prekrasna. M. M.

Iz Zagreba se nam piše 17. aprila: Dobili smo v roke vabilo na naročbo novega hrvatskega lista „Svjetlo“, ki ga nameravajo nekateri mladi pisatelji v Zagrebu izdavat. — List prinašal bode članke iz vseh delov društvenega in književnega žitja ter gojil domačo beletristiko in bode ozbiljen, resen tolmač vseh društvenih in književnih pojavov. Posebno oziral se bode list na razvoj prirodnih in družnih pozitivnih in ekonomskih znanostij ter imel posebno rubriko za društveno, literarno in gledališko kritiko. V vseh spisih in razpravah se hoče držati — „realističkoga pravca“. Kakor iz tega programa razvidno, hočejo nekateri nadarjeni ljudje s tém listom uglati pot — tistemu francoskemu realizmu, ki ga goji Emile Zola. Po našem mnenji je to neumestno in škodljivo „Svjetlo“ izhajalo bode po jedenkrat na mesec v osmini po 5 tiskanih pol in bode veljalo do konca tega leta 3 gld. 60 kr. Naročnina naj se pošilja gosp.

Miji Tkalčiću, odvetniku v Zagrebu. Dodajem samo iskreno željo, naj bi se Hrvatje zadovoljili s svojima krasnima listoma „Viencem“ i „Hrv. Vilo“ ter naj bi ne cepili preveč svojih močij. — Kakor se čuje, zgotovil je dalmatinski Hrvat dr. Jakob Chiudina v Spletu obširno italijanski spisano zgodovinsko delo: „Storia sul Montenegro“. O tém predmetu pisali so že Sir G. Wilkinson, Yriarte in Brunialti; toda vsa ta dela niso po virih izdelana in za tega delj nas veseli, da se je tega lotil dr. Chiudina, ki sluje v Italijanih za izvrstnega pisatelja. — „Milan Dragojević, pedagogijska pripoviest. Priredio Mijat Stojanović, s predgovorom Stjepana Basarička“. Knjiga X. „knjižnice za učitelje“, ki jo izdava hrvatski pedagogijsko-književni zbor. Cena 50 kr. V svojem žanru izvrstna povest, vredna da jo vsak učitelj vestno čita. — „Hrvatsko društvo u umetnostij“ imelo je 19. marcija občni zbor. Podpredsednik dr. Fran Rački, prvomestnik jugoslovanske akademije, poročal je o delovanji ter poudarjal kolike znamenitosti je izložba domačih obrtnin, katero je lansko leto društvo priredilo. Ta izložba bila je verna slika tekstilnega obrta v Hrvatih. — Posebno zasluge za tó razstavo pridobil si je društveni tajnik, vseučiliški profesor dr. Izidor Kršnjavi, kateremu je zbor zahvalo izrekel. — Iz srbske književnosti zabeležim naj sledeči dve knjigi: „Uspomena dr. Dane Medakovića držao u Matici Srpskoj na sv. Savu 1882, E mil Čakra, član književnog odeljenja Matice Srpske. — V tej brošuri priobčil je g. E. Čakra nekoliko vrlo zanimivih vestij iz življenja pokojnega si prijatelja in srbskega pisatelja, lani v Zagrebu umršega dr. D. Medakovića. (Cf. Zvon. I. 787.) — V Belemgradu izšla je iz tiskarne delavske zadruge nova knjiga: „Celokupna dela Svetozara Markovića, kniga prva.“ V tej knjigi ponatisnjeni so članki pokojnega Markovića; nekoliko je tudi novih. Ta izdaja, ki jo preskrbuje uredništvo „Rada“, urejena je kronološki. Zadnjemu, to je 24. ali 25. zvezku dodan bode pokojnikov životopis in njegova slika. V prvem zvezku natisnjeni so sledeči članki: „Srpskoj omladini. — Literarni večer. — Kako su nas vaspitali. — Pevanje in mišljenje“. Cena 50 kr. — Na zagrebškem vseučilišči predavali bodo v poletnem semestru 1882: dr. L. Geitler: a) Tumač triebnika i psaltira glagolskih spomenika brda Sinaj. b) Vježbe litavske na temelju Schleicherove čitanke. c) Igor, pjesma staroruska, tumač i uvod. — prof. A. Pavić: a) Korieni i osnove hrvatskoga jezika. b) Historija hrv. književnosti. c) Čitanje najstarijih hrvatskih spomenika. — dr. Fr. J. Celestin: a) Glavna pravila o ruskom akcentu. b) Osobitosti skladnje ruskog jezika. c) Oboje uz čitanje odabranih ruskih štiva.

M. M.

„Kosovka djevojka“ imenuje se slika, katero je po znani srbski narodni pesni naslikal hrvatski umetnik F. Kikerec. To 58^{cm} visoko in 79^{cm} široko sliko izdala je firma Kočonda i Nikolič v oljnatem tisku ter jo prodaje z okvirom vred po 25 gld. in na mesečne obroke po 28 gld.

Prinos k naglasu u novoslovskom jeziku. Naglas u supstantiva ženskoga roda. t-deklinacija. Napisao M. Valjavec. Prestampano iz LX. knj. Rada jugoslavenske akademije znanosti i umetnosti. V Zagrebu 1882, 8, 116 str. Tisak dioničke tiskare. Kakor je učeni gospod pisatelj v svojih poprejšnjih razpravah pojasnil naglas pri moškega spola supstantivih in pri ženski a-deklinaciji, tako nam tukaj opiraje se na mnogoštevilne vire korenito tolmači naglas pri supstantivih

ženske ϵ -deklinacije. Knjiga bode vsem, ki se pečajo s tem težkim in temnim predmetom, gotovo dobro došla.

Srpske Ilustrovane Novine. Omenjali smo že jedenpot v „Ljubljanskem Zvonu“ tega izvrstnega lista srbskega. „Ilustrovane Novine“ izhajajo v obliki največjih ilustrovanih listov na jako finem papirju vsakega meseca 15. in 30. dan, vselej po dve tiskani poli obsežne ter prinašajo v svojem zabavno-poučnem delu pesni, povesti, romane, potopise iz srbskih krajev, prevode iz različnih slovanskih književnostij, poučne članke iz vseh delov nauke in umetnosti. Vsaka številka je olepšana s 4 do 5 umetniški izdelanimi slikami iz srbskega in občaslovanskega života. Iz dozdanjih listov smo se uverili, da „Srpsko Ilustrovane Novine“ podpira lepo število prvih književnikov srbskih. List izvrstno uredjuje Stevan V. Popović, zalaga pa tiskarna A. Pajevića v Novem Sadu. Naročnina mu je po 4 gld. na pol leta.

Slovansky katalog bibliograficky za rok 1880. Redakci Jos. Hovorky a Jos Zaruby, vydal Spolek česko-slovanskyh knihkupeckych účetnich v Praze. Ročník IV. Četrto leto izhaja že ta zanimljiva knjiga, katero izdava društvo českých knjižgotržnih vodij z namenom, da s tem vzbude splošno zanimanje za vseh slovanskih narodov literaturo. Ta IV. ročník obseza 7 slovanskih literatur: I. Češka bibliografija (sestavil Gustav Francel v Pragi); II. Poljska (z ruske, pruske in avstrijske Poljske sestavil je Jurij Kuttala v Tešnu); III. Slovenska bibliografija (sestavil Ivan Tomšič v Ljubljani in B. Šmilauer v Pragi); IV. Maloruska (sestavil A. N. Czerban v Lvovu); V. Srbska in VI. Hrvatska (sestavil obe A. Michálek v Preravi) in VII. Srbsko lužiška bibliografija (sestavil M. Hornik v Budišinu). Razen tega so pri česki, poljski, rutenski in slovenski bibliografiji znastveni pregledi, tako da se lahko primerja, koliko je storila in napredovala katera literatura v posamnih strokah (teologiji, jurisprudenci, medicini, prirodnoznanstvu, jezikoslovji itd.)

M. B.

„*Album malarzy Polskich*“. Pod tem naslovom začele so v založništvu M. Robiczka v Varšavi izhajati fotografične reprodukcije vseh znamenitejših slik poljskih slikarjev. Prvi zvezek, ki je izšel v elegantnih platnicah, obseza slike A. Kowalskega, A. Ajdukiewicza, M. Gottlieba, I. Brodowskega, I. Pruzskowskega, H. Siemiradzkega, I. Braandta, I. Lessera, I. Simmlera, I. Maszynskega in I. Kozakiewicza. Ker imajo Poljaki mnogo in slavnih slikarjev, bode ta album gotovo najsijajnejši spomenik poljske umetnosti.

I. H.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih, ter stane: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: **Fr. Levec.**
Uredništvo: v Novih ulicah 5. — **Upravništvo:** na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

Vabilo na naročbo.

Te dni poslal sem med svet zvezek svojih poezij. Knjiga je devet tiskanih pol debela, s prav krasnim in močnim papirjem, kakeršnega ni imela do zdaj še nobena pesniška zbirka slovenska. Cena je zvezku po jeden goldinar. Slovence, ako sem si pridobil med njimi kaj čitateljev in prijateljev, vabim s tem prijazno na naročevanje. Naročila z naročnino vred naj se blagovoljno pošiljajo založniku g. Ignaciju Gruntarju, c. kr. notarju v Logatci, pri katerem jedinem se dobiva knjiga. Ob jednem prosim sl. občinstvo, zlasti gg. bogoslovce, dijake, pa tudi druge v jednem kraji živeče rodoljube, da bi si blagovolili knjižico skupno naročevati, da s tem gosp. razpošiljatelju olajšajo trud.

„Zvonov“ X.

I N S E R A T I

„LJUBLJANSKEGA ZVONA“.

Vsak inserat četrť strani obsežen stane vselej po 3 gld., če se tiska jedenkrat, po 2 gld. 50 kr., če se tiska dvakrat in po 2 gld., če se tiska trikrat. Pri daljših inseratih, osobito ako se tiskajo večkrat, dajo se znatni odstotki. Inserate vzprejema „Ljubljanskega Zvona“ upravištvo v Ljubljani, na Marije Terezije cesti 5.

J. GIONTINI,

knjigarna, trgovina z umetnostnimi izdelki in muzikalijami, kakor tudi s papirjem in pisalnim orodjem v Ljubljani, Mestni trg, št. 24

priporoča se za oskrbovanje vseh v to stroko spadajočih stvari, katere se vsakokrat hitro in jako ceno oskrbujejo. Velika zaloga slovenskih molitvenih bukvic in slovenskih ljudskih spisov. (12—5)

M. Neumann-ova

velika zaloga narejenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Velik izbor ženskih oblek.

V Ljubljani, Slonove ulice št. 11.

(4—2)

Železna trgovina

na drobno in debelo

Joh. Nep. Achtschina

(prej Sp. Pessiacka)

Ljubljana, Gledališke ulice 8.

Zaloga hranilnih ognjišč vsake vrste, peči, ki se dajo regulirati, okove pri stavbah in za razno hišno orodje, vsakovrstno delavno orodje za delo v zemlji pri zidanji železnic in cest, traverze, cement in debel papir za strehe, kakor tudi vsakovrstno železo in železno blago in kuhinjsko orodje.

Najboljše vrste plugov. Cementirske priprave in cementirane tehtnice, mere in uteži. Velika zaloga železnih in prav dobro pozlačenih nagrobnih križev in spomenikov. Velika zaloga vodnih žag in pil z garancijo.

Prevzemajo se vsa ključavničarska dela, kakor ognjišča, železni okovi pri stavbah, ograje, vrata itd.

Zaloga

c. kr. priv. svinčene in cinkove belobe in kemičnih barv iz fabrike CONCORDIA v Hrastniku.

Samo pri meni se prodajajo EKSTINKTERJI „Patent Beyhl“, tako imenovani priročni in prenesljivi samodelujoči, ogenj hitro gasišči aparati.

Cenilniki in risarije se drage volje razpošiljajo.

(12—5)

Izvirne
krasne platnice

za
Ljubljanski Zvon

za leto 1881.

dobivajo se pri bukvovezu

J. Bonaču

v Ljubljani, na Poljanah št. 10

Tudi sprejema vezanje
Zvona v platnice trdo
in lično.

Gustav Treo,

trgovina s specerijskim,
materjalnim in barvenim
blagom

v Ljubljani, Preširnov trg št. 1.
tik železnega mosta

priporoča svojo bogato oskr-
beno zalogo

barv, lakov in čepičev
(pinselnov)

za slikarje, mazilce in
lakirarje.

(6-3)

Vnanja naročila se točno
in v ceno izvršujejo.

A. Orehek

krojač,

v Šelenburgovih ulicah št. 1 (v čitalniškem poslopi)
priporoča svojo bogato izbrano

**veliko zalogo zgotovlje-
nih oblek**

za gospode, dijake in dečke.

Cela deška spomladanska obleka
počenshi od gld. 2.— višje.

Obleke za gospode počenshi od
gld. 12.— višje.

Spomladanski svrhniki za gospode
(fina roba, netiskano blago) počenshi
od gld. 12.— višje.

(4-2)

Vrhu tega se zdeljujejo obleke
iz v zalogi se nahajajočega sukna
po izvolji solidno, brzo in v cenó;
podpisani sprejemlje tudi sukno v
zdelovanje oblek in se priporoča
prav mnogobrojnim naročbam.

Sigurnim odjemnikom zgotavljam
obleke tudi na **mesečne obroke.**

E. Pogorelec,

fotograf v Ljubljani,
kolodvorske ulice št. 9

priporoča se slavnemu
občinstvu za izdelovanje
raznih fotografij vsake

(4-2) vrste, po
najnižjih cenah.

Podoba dr. J. viteza Blei-
weisa, katerega sem edino
le jaz o priliki 70. let-
nice zadnjokrat fotografiral,
dobiva se pri meni po
30 kr., podoba Jurči-
čeva pa 20 kr.

Adolf Eberl,

stavbeni in pohištveni
barvar. Izdelovalec sli-
kanih napisov.

Lakirnik.

Lastna fabrikacija oljnatih
barv, lakov in firnežev. Pro-
daja na debelo in drobno.

Ljubljana, Marijin trg tik
franciskanskega mostú.

(6-3)

Cenilniki se pošiljajo na vse
strani, kdor jih želi.

Zlatar

Ferd. Simonetti

v Ljubljani

na mestnem trgu št. 3,
čigar firma, najstarejša te
vrste v Ljubljani, obstoji
tukaj že od 1832. leta, pri-
poroča svojo bogato zalogo
srebernine in zlatuine ka-
kor tudi vseh drugih v
njegov obrt spadajočih rečij.

Kupuje tudi staro zlat-
nino in srebernino, ali jo
zamenjuje z novo.

Naročila z dežele izvr-
šujejo se brzo, natanko in
po ceni.

(4-2)

C. J. Hamann.

Zaloga platnenega
perila in modnih
stvarij

v Ljubljani,

na Mestnem trgu št. 17.

Vse perilo je lasten izdelek.

Cenilniki se radovoljno na
zahtevanje pošiljajo.

Kava,

sladkor, čaj, rum, razni
likerji, delikatese, južno
sadje, drogve, eterično
olje, esence, razne barve,
francoski šampanjec, ka-
kor tudi druga raznovrstna
vina v buteljah dobivajo se
najbolje in najceneje pri

H. L. Wencl

pri „modri krogli“,
na Mestnem trgu v Ljubljani.

Gostilna pri „Ogrski Kroni“

v Zagrebu.

(Hôtel zar ungarischen Krone.)

Podpisani naznanjam sl. občinstvu, posebno potnikom iz slovenskih pokrajin, ki hodijo v Zagreb, da sem dné 1. novembra m. l. zopet prevzel

gostilno pri „Ogrski Kroni“

v Zagrebu, sredi mesta, v Illici, blizu Jelatičevega trga.

Nej se vsakteri potrudí k meni priti, ki želi biti dobro postrežen; pripravljena je zmerom najboljša pijača in izvrstna kuhinja, a še posebno priporočam potujočemu občinstvu snažna in v ceno **prenočišča**. V obče pa obetam, da bodem vedno skrbel z vso močjo za to, da bodo moji gosti zadovoljni s postrežbo, kakor tudi z nizkimi cenami.

Pri vsakem dohodu železniškega vlaka stoji na kolodvoru moj omnibus.

Janez Kregar,
gostilničar.

(12—5)

Umetne zobe in zobovja

postavlja po najnovejšem americkanskem zistemu v **zlatu, vulkanitu ali celoloidu** brez bolečin. Plombira z zlatom itd.

Zobne operacije izvršuje popolnem brez bolečin

s prijetnim mamilom

zobni zdravnik

A. Paichel
v Ljubljani,

poleg Hradeckega železnega mostu v I. nadstropji.

(12—5)

B. Schitnik in Kunst

v Ljubljani, Judovske ulice št. 4.

Bogata zaloga **obuval** vsakovrstne lastne fabrikacije iz raznovrstnega usnja, po naj novejših modnih žurnalnih izdelanega, priporočata po najnižjih cenah

B. Schitnik in Kunst
v Ljubljani.

Izdelana obuvala si lahko vsak pogleda in izbere iz naše zaloge.

Popravila vsake vrste izvršujejo se natanko in hitro po naročilu in se zaračunajo po najnižjih cenah.

Naročila **po pošti** se hitro, solidno in točno izvršujejo, ako se nam pošlje uzorno obuvalo.

Mere se za poznejša naročila skrbno spravljajo in cenilniki franko razpošiljajo. (12—5)

Najnovejše iz

pozamenterije,

kakor:

Atlas, faille, pliš, surrah taffet v vseh barvah; *korsette, kravate, srajce, manchette, teloeniki* francoske façone; *riš, spice, vezenine, svilante cachanece, robci* za gospe in gospe; kakor tudi vsake vrste **najnovejših in najfinejših olepševalnih stvari**. Trakovi za vence z **napisi vred se hitro oskrbujejo**.

Priporočá se

Ana Šinkovic,

v Ljubljani, Mestni trg št. 10.

Tudi vnanja naročila se urno in zanesljivo izvršujejo. (6—3)

Resnično je šivalni stroj dan danes že nepogrešno hišno orodje za vsako hišo in razširjenega je na milijone komadov po raznih stanov h človeških.

Šivalni stroj lepša vsaki salon, navdušuje dame in igraje gospe napravljajo svojo obleko, perilo in druge stvari. Nihče, kdor ga še nima, naj tedaj ne zamudi istega kar najhitreje pri meni naročiti, pa to samo tedaj, ako želi zanesljiv, gotov, dober, soliden in primeren šivalni stroj kupiti, a ne zametati novcev za ponarejen šivalen stroj.

Velikanska zaloga pravih ameriških Singerjevih strojev, od katerih se jih rabi že sedaj 4.000.000 komadov, nadalje mnogokrat izboljšanih pravih Wheeler-Wilson-strojev, med temi najnovejša vrsta z ravno iglo, konečno originalni stroji **Elije Howeja**, ki je šivalne stroje iznašel v Newyorku z najnovejšimi neverjetno umetnimi popravami, nahaja se pri meni. **Zastopstvo** vseh teh pravih strojev je po pogodbi za vso Kranjsko le v **mojih rokah** in hvala Bogu vsled konkurence s **slabo ponarejenimi stroji**, kateri svoji nalogi nikdar že zdaj ne zadostujejo, a ki bodo še menj zadostovali v prihodnje, prisiljen sem bil, da sem v Ljubljani najel še jedno **prav veliko prodajalnico** in da sem svoje delavske moči znatno pomnožil.

Prodajam vsakega teh za 5 let garantiranih strojev, kakor že več let, tudi zdaj proti majhenim mesečnim vplačilom na obroke od 4 do 5 gld. in na aro od 10 do 15 gld. Po tem potu je mogoče prav lahko kupiti danes tako v ceno potrebni šivalni stroj. Ako treba poprav pri šivalnih strojih, oskrbujejo se v moji mehanični delavnici brzo in najboljšo. Tudi se prevzema čiščenje strojev.

Velika zaloga svile za stroje, cvirn na vretenih in v mrežah, velika zaloga v ovčji in bombažni robi, isto tako v iglicah za šivalne stroje. Posamezni oddelki za šivalne stroje dobivajo se pri meni boljši in cenejši, kakor kje drugod.

Neprestano imam tudi v zalogi proti ognju in ulomu popolnem varne **blagajnice od F. Wertheima in Comp.** tudi po izredno nizkih izmanjšanih fabriških cenah.

Za solidno in točno postrežbo jamči moja dobra že 11 let v Ljubljani obstoječa in po vsej deželi Kranjski dobro znana firma, katera se priporoča i nadalje blagovoljnosti sl. občinstva in za mnoga naročila najiskrenejše s spoštovanjem

(12-4)

Fran Detter.

Ljubljana, Mestni trg 168 na oglu pod Trančo poleg železnega mosta.

Lekarna

„pri samorogu“

Jul. pl. Trnkóczy-jeva
na Mestnem trgu v Ljubljani.

priporoča p. n. občinstvu sledeče, zmerom sveže (frišne) vsled dolgoletnega izkustva kot **izvrstno uplívne** priznane specialitete, izkušena domača in **homeopatiška zdravila:**

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču,

je odločno najboljšo zdravilo zoper *protin* ter *reumatizem*, *trganje po udih*, *bolečine v krizi* ter *živcih*, *oteklino*, *otrpnele ude* in *kite* itd. malo časa če se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo „*cvetu zoper trganje po dr. Maliču*“ z zraven *stojčim znamenjem*; 1 steklenica 50 kr.

Planinski želiščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol itd.; 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki.

Pomuhljevo (Dorsch) jetrno olje,
najboljše vrste, izborno zoper bramore, pljučnico, kožne izpustke in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska ustna voda,
najboljša za ohranjenje zob ter zobnega mesa in takoj odpravi smradljivo sapo iz ust. 1 steklenica 40 kr.

Kri čistilne kroglice, o. kr. priv.,
ne smeje bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se že tisočkrat sijajno osvedočile pri zabasanji človeškoga telesa, glavobolu, otrpnenih udih, skaznem žolodcu, jetrnih in oblistnih boleznih, v škattljah á 21 kr.; jeden zavoj s 6 škattljami 1 gl. 5 kr. Razpoštljava se le jeden zavoj.

Mazilo zoper pége,
šinjé, bradavice (grčice), rudečico na obrazu itd.; če se je nekaj večerov s tem mazilom namazalo obraz, odpravi vso nesnago z njega brez sledu. — Lonček stane 50 kr.

Angleško mazilo za barvanje las.

Jako dobro in neškodljivo sredstvo za barvanje osivelih las. Lonček z navodom 50 kr.

11—3)

Odličnim spoštovanjem

Aromatična pomada za rast las od dr. Pitha
pospešuje rast las in podela lasem prekrasen lósk. Lonček 60 kr.

Malinčin in ribizljev sók
iz najboljših štá.erskih gorskih malinc in ribizljev sok, zeló lepo vonječ, čisto in popolnem vztrajen. — Kilo 80 kr.

Jamaica-rum, pravi,
dobivam ga naravnost iz Londona in jamčim za njega izvinnost cene so vsakoj-ke, a tudi v buteljah po 30 kr. in 60 kr. se dobiva

Čaj, naravnost iz Kitajskega,
vedno svéže in najstineje kakovosti in ima znamenit aroma; dalje sonchong, pecco-cvét, carski melang po vsakojakih cenah, a tudi v haličkih po 30 in 50 kr.

Najfinejši pariški „Poudre za dame“,
roza in beli; po 30 kr., z rožnim duhom 40 kr.

Homeopatična zdravila
so pri nas že mnogo let uvedena, katerih p. t. občinstvo v naši lekarni zelo zahteva.

Naročila iz dežele izvršujejo se takoj.

Juli pl. Trnkóczy, lekar in kemik.

GESCHAFTS-SCHUTZ - MARKE.

Peregrin Kajzel,

trgovina s steklom v Ljubljani,
na Starem trgu št. 30.

priporoča bogato in različno zalogo steklenic, kozarcev, porcelana, bele prstene robe, rujave žgane kuhinjske posode iz Znojma, zrcala iz tovarne grofa Kinskega, z oljem tiskane podobe, pozlačene okvire izdelane na mero od 9 kr. do 51 kr. meter, cerkvene svečnike, šipe českega in belgiškega izdelka, katere se tudi izdelajo v okna starih in novih poslopij, za cerkve v gotičnem slogu z barvanimi šipami, petrolejske svetilnice, po nizkih cenah. Prekupi dobivajo rabat.

Naznanjam sl. občinstvu da sem naročil v oju tiskano podobo umrlega

Dr. J. Bleiweisa viteza Trsteniškega
visoko 79 centimetrov, široko 63 centimetrov. Podoba jako izvrstno izdelana, boče služila v krasbo vsaki sobi. Ker sem naročil samo, gotovo število podob, prosim, vsakega, kdor želi sliko gotovo dobiti, da pošlje ceno 4 gl. Slika izide konec februarja. (12—5)

C. kr. prviligrana

Azienda Assicuratrice

v Trstu

najstarejše avstrijsko zavarovalno društvo ustanovljeno l. 1822.

Ustanovni kapital: 4.000.000 gl.

Prejema proti dober kup premijam in najkulantnejšim pogojem zavarovanje proti ognju in transportnim škodam, kakor tudi zavarovanja na življenje in nesrečne slučaje v raznih kombinacijah.

Glavni zastopnik za Kranjsko

J. Perdan,

trgovec in hišni posestnik, cesarja
Jožefa trg
v Ljubljani. (12—5)

F. A. Supančič

v Ljubljani,

največja zaloga raznih klobukov in slamnikov za gospode, dečke in otroke po jako primernih cenah.

Glavna zaloga Stari trg št. 1. Filijala: Slonove ulice tik Gnezdore karavane.

Naročila z dežele se prav v ceno izvršujejo in se embalaža najceneje zaračuna. Za mnoge naročila se priporoča sl. občinstvu, sosebno prečastiti duhovščini

S spoštovanjem

F. A. Supančič

v Ljubljani,

Stari trg št. 1.

(6—3)

Pogrebna ustanova**Frana Doberleta**

v Ljubljani

priporoča svoje takozvane

imitirane rakve od kovin.

Izdelane so od lesa v jako lepi obliki in solidno, **slične** so po metalčni barvi z bogatim ukusnim lišpom od bron **pravih rakvam od kovin popolnem in so ravno tako cene, kakor do zdaj navadue lesene rakve.**

Na telegrafično naročilo z naznanjeno dolgoletno mero pošiljajo se takoj na vse železniške postaje.

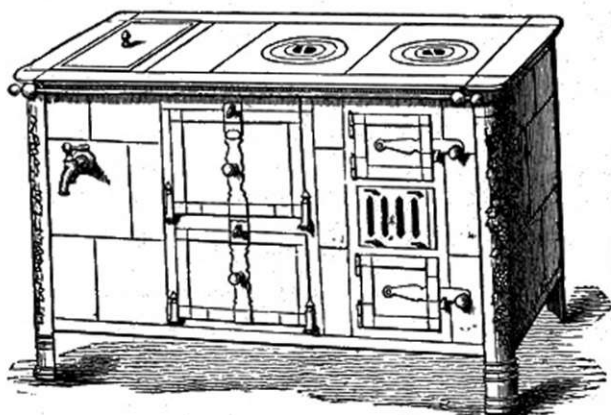
Ustanova deva na **prost oder in pokopava**, ona tudi oskrbuje **slajno dekoriranje in pogrebe** v Ljubljani in zunaj mesta kakor tudi oskrbuje **vence in trakove z napisi**, naposled tudi **transport mrličev** na vse kraje to in inozemstva in se priporoča v ceno oskrbovanje. (6—3)

A. C. Ahčin,

stavbeni ključaničar, v Ljubljani v Krojaškej ulici št. 8 (nova),
priporoča svojo veliko, dobro izbrano zalogo

železnih ognjišč in stavbenih obitkov

vseh vrst in velikostij po najbolj nizkih cenah z garancijo.

Zaloga c. kr. priv. lesničastih mrež za železna ognjišča in kupalne kotle, 40 odstotkov kuriva prihranjuječih.

C. kr. patentovane ploče za železna ognjišča, katere ne popokajo od vročine. Zagotavljajoč proučno in resno izvršitev

prevzemljem vsakovrstna stavbeniška dela in popravilja.

Cenike s slikami pošiljam na zahtevanje zastonj in franko. (4-2)

Dunajskega „Zvona“ letniki 1877., 1878. in 1880. se še dobivajo po 2 gld. 50 kr. Vsi drugi tečajji so pošli, tudi se ne hranijo več posamezne številke. Isto tako so na prodaj „Boris Mirans Gedichte“ po 50 kr. pri podpisnem.

Jos. Stritar,

Wien VIII. Lange Gasse 44.

Knjige iz Jurčičeve zapuščine

dobivajo se v Ljubljani pri Gerberju in Giontiniju, v Novem mestu pri Krajcu.

„Doktor Zober“, roman, spisal J. Jurčič, velja 60 kr.; „Kalifornske povesti“, spisal Bret Harte, velja 50 kr.; „Tugomer“, tragedija, spisal J. Jurčič, velja 60 kr.; „Na Žerinjah“, izviren roman, spisal Janko Krsnik, velja 60 kr.; „Župnik Wakefieldski“, roman, iz angleščine poslovenil prof. J. Jesenko, velja 1 gold.; „Mej dvema stoloma“, izviren roman, spisal J. Jurčič, velja 50 kr.; „Cvet in Sad“, roman, spisal J. Jurčič, velja 80 kr.; „Zimski večeri“, zbirka novelic, spisal dr. Ivan Tavčar, velja 50 kr. — Dohodek je namenjen stari slepi materi Jurčičevi.

„Národná Tiskárna“ v Ljubljani.